

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@posta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 23 (2404) Год XLVII

Беласток 9 чэрвя 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Беспрацоўны дасць працу

Яўген МІРАНОВІЧ

У Польшчы, паводле афіцыйных даных, зафіксавана больш за 3 мільёны беспрацоўных. Такая колькасць людзей знаходзіцца на спісках шукаючых працу. Калі аднак бліжэй прыглінушца гэтай проблеме, тады нават прыблізна немагчыма акрэсліць колькі з гэтай трохмільённай арміі людзей шукае працу ў сапраўднасці. Калі меркаваць толькі па сродках масавай інфармацыі, можна прыйсці да вываду, што ў Польшчы многія людзі чакаюць яку-небудзь працу. Але нічога падобнага не бывае. Можам аб гэтым пераканацца, напрыклад, падчас малога рамонту, калі шмат простых прац ахвотна хацелася б даць чалавеку, які распарараджаецца свабодным часам і, як найчасцей сам заяўляе, не мае ніякіх сродкаў для жыцця.

У Беластоку вельмі лёгка знайсці вакансі для кожнай хатняй інвестыцыі. Дастаткова пазваніць пад адзін з дзесяткаў нумароў, якія штодзённа друкуюцца ў прэсе, каб заўтра з'явіцца спецыяліст да кожнай паслугі. Прыйджаюць пад гальштукамі, добрымі са-маходамі, з сотовымі тэлефонамі ў руках, гатовыя ставіць пячаткі на рахунках, нават паводзяць сябе быццам прадпрымальнікі з вялікімі сямейнымі традыцыямі. Гэта на пачатак. Наступнага дня на працу прывозяць усе неабходныя прылады і апранутага ў сінію юніформу, тупога і найчасцей лысага „аспіранта”, які з'яўляецца сапраўдным выкананцам. У мяне ў хаце, на щасце, мяняю ён толькі дзвёры. Каб выніць старую раму, ледзь не разбурыў усяго дома, разбіў шыбу ў акне, што была побач і пашкодзіць толькі што пакладзеную падлогу. Відаць было, што гэты асобень ніколі ніякай сур'ёзнай працай не займаўся і нават не скрываў, што яго яна не надада цікавіць. Майстар, аднак, выставіў рахунак, на якім яго працу ацаніў у два разы вышэй, чым універсітэцкага прафесара. Каб дзвёры не выпалі са сцяны і снег не пранікаў зімой ў ўнутранімі, трэба было яшчэ самому парашаваць пасля майстра некалькі гадзін.

Больш складана выглядае справа, калі нехта захоча рамантаваць вясковыя будынкі. Вясной гэтага года планаваў я аддаць мясцоваму беспрацоўнаму на выкананне агароджу вакол панадворка і некалькі дробных прац парадкава-га характеру. Раней сустрэў калегу, які толькі што ўзяў сацыяльнае ўспамаганне па беспрацоўі. Скардзіўся ён, што ні-дзе ніяма працы і наогул цяжка яму жы-вецца. Хацелася мне дапамагчы чалавеку і таму запрапанаваў яму выкананне гэтых прац. „Не маю часу, — адказаў беспрацоўны. — Сам шукаю пра-

[працяг ↗ 2]

Айцей Негярэвіч вітае Л. Мілера і В. Цімашэвіча. Справа віцэ-вялоўда Е. Паўяновіч.

Фота М. ХАЛАДОЎСКАГА

Фестывалі першы

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Нядзеля. Спёка. Праз дзве гадзіны абыяцьця ўянікі Міжнародных Дзён царкоўнай музыкі. Наўкол гайнайскага сабора Святой Тройцы царыць спакой. Толькі перад арганізацыйным бюро бласлаўленага мітрапалітам Савам фестывалю мітусіца духоўныя і пару свецкіх. Сярод іх арганізатор нумар адзін, невысокі дыдynamічны а. Міхail Негярэвіч.

— „Kurier Poranny” nie jest mile widziany, — інфармуе журналістаў газеты Нэля Шчука, прэс-інфарматар Дзён, пасля кансультацыі з а. Негярэвічам.

У фестыvalным бюро каля сабора праф. Ірэна Пратасевіч з грацыяй падае інфармацыю аб вяніках харавых суперніцтваў. Аднак агаворваецца перад журналістам радыё: — Гэта не можа быць пададзена да трыванцтва гадзіны.

Паяўляеца гайнайскі стараста Уладзімір Пятроўчук:

— Праўда, я не разбіраюся ў музыцы, выслушаў усе хоры, я пад вялікім уражаннем парадаў.

З'язджаюцца хоры. Выціраючы пот з ілбоў старэйшыя і моладзь чакаюць вынікаў. Усё ясна. Ніхто не крыдзе. Усе апладзіруюць.

„Лінкольнам” пад'яджае мітрапаліт Сава.

— Як Вы, Уладыка, ацэньваеце ўзоровін хораў?

— Вы з „Ніве”? — пытаеца, адна-часна пацвярджаючы першаірарх польскай Царквы. — „Ніва” вельмі кепска напісала аб нашым фестывалі. Смуткую, што ніяма аб'екту насцілі, Ацэнка фестывалю грамадствам — вельмі пазітыўная. Чаго мы чакалі, тое атрымалі. Гэта ёсць вылушчэнне літургічнай вартасці нашага спеву. І гэта павінна „Ніва” акцэнтаваць. А вы трошкі так па-бязбожнаму робіце.

Мітрапаліт адсылае да свайго інаўгурацыйнага выступлення і ўступу, які памешчаны ў праграме. Там Яго Блажэнства напісалі: „Дні царкоўнай музыкі гэта дабро гэтае зямлі, частка яе спадчыны. Таму не могуць страціць свайго «адмысловага гучання» і значэння. Не могуць пераадзіцца ў імпрэзу, на якой могуць будавацца прыватныя інтарэсы і імкненні. Яны маюць служыць Царкве і зямлі, на якой выраслі... Наша мэта пры арганізаванні Міжнародных дзён царкоўнай музыкі ёсць ачышчэнне «гайнайскіх сустреч з праваслаўным спевам» з чужых элементаў”.

Перад арганізацыйным бюро абслу-га Дзён прадае па 10 злотых білеты.

— Толькі ніяма гарантіі, што зной-дзеца месца сядзець, — агаворваецца элегантная спадарыня сярэдняга ўзросту.

Перад саборам людзі купляюць кам-пакт-дыскі і магнітафонныя касеты з фестыvalнымі выступленнямі. Большасць публікі шукае цену.

У Цэнтры прамоцыі рэгіёна, на-супраць сабора, каля Гайнайскага дома культуры, якім кіруе Мікалай Бушко, выстаўка здымкаў з леташняга юбілейнага (дваццатага) фестывалю. На фотадзімках — у саборы побач ініцыята-ра мерапрыемства — мітрапаліт Сава, Владзімеж Цімашэвіч, хоры парафіяльныя і з экзатычных краін.

Міністр пашырае кантэкст

У арганізацыйным бюро паяўляеца Анджэй Якімец, былы дырэктар бела-стоцкага драматычнага тэатра, фесты-валны канферансье. Мнучы сваю ба-раду, уважліва чытае спісак узнагаро-джаных. Над Гайнайскай кружыць урадавы верталёт. Прыйзмляеца ў ваен-най часці. Праз пайгадзіны з аўтамабілем перад саборам выходзяць: прэм'ер

[працяг ↗ 3]

Еўрапарадэй надзеі

☞ 2

Сама ідэя ўтварэння гэтага Еўрапа-рэгіёна звязана з увагу на пэўную аднапі-тасць экасістэмы Белавежскай пушчы і гэтых грамадска-еканамічных пра-блем, якія ёй спадарожнічаюць. Будзе ён дапамогай у апрацоўванні праектаў еў-рапейскага характару, фінансаваных з еўрапейскіх сродкаў, якія памогуць мясцовому насељніцтву. Ідэя Еўрапа-рэгіёна паказае ахвоту супрацоўніцтва па-за мяжой не толькі Польшчы і Бела-руси, але неўзабаве і рэшты Еўропы.

Лужыцкія назіранні

☞ 4

Родная беларуская зямля, як і Луза-цыя, выпакутавала праблему свайго са-мабытнасці. У гэтым нашае падабен-ства. Толькі калі маленькая Лузыція вымушана вырашаць праблему сама-захавання ў акружэнні нямецкага наро-ду, то шмат большая па памерах Бе-ларусь ставіць гэтыя пытанні нясмелы, увесе час азіраючыся на тэрмін „Русь”.

Нядзеля ў Орлі

☞ 5

Не абышлося і без палітыкі накіра-ванай на выбарчую кампанію. Войт выклюкаў на сцэну прысутных на фэс-це парламентарыяў, запрашаючы іх узяць голас. Госці выказалі свае мер-каванні, публіка падзякаўала ім апла-дыментамі, але аптымізму ад гэтага не пабольшала.

У цёткі Фані ўся вёска

гуляе

☞ 8

Рыхтуюць імпрэзу цётцы Фані кабе-ты ў святыні. Акуратны будынак, уся-рэздзіне ашаляваны драўлянай панел-лю, з кухоннай часткай. Тут і патанца-ваць можна, і добра паесці. Такое свя-та! Тым больш, што Фані нарадзіла-ся ў Вялікдзень, а тут таксама так да-та трапіла, як тады.

Многія пісалі вершы

☞ 9

Там у дзядзькі Хведара — свае „Свяякі”. Вялізны, пукаты сыштак з усімі вершамі, якія яму спадабалі-ся. Усіх добрых паэтай, што ў „Ніве” друкаваліся. Не раз пазычалі настаў-ніцы і чытачы той славуты дзядзькай „зборнік”. Што ў паруцінні з ім тая тоненкая кніжка, хоць там і ёсць пару яго вершай!

Успаміны з бальніцы

☞ 10

Хаця Колю цяжка даецца гаворка на польскай мове, аднак ён у шпітальнай палаце № 15, у якой ляжаў, пазнаёміўся быў са спадаром Лявонціем з Бель-ска-Падляшскага ды Янкам з-пад бе-ластроцкай вёскі Каракулі, з якім мог па-гутарыць на роднай гаворцы.

Беларусь — беларусы

Для людзей і прыроды

У Белавежскай пушчы растуць старыя дрэвы і жывуць зубры. Гэта ведае ўесь свет. Аднак, далёка не ўсе ведаюць, што „адзіны ў Еўропе першабытны лес” стагоддзямі даваў працу, ежу і жытло таксама людзям. Еўрапэгіён Белавежская пушча узік дзеля забеспечэння патрэб людзей. Але гаспадарчае і сацыяльнае развіццё рэгіёна павінна праходзіць ў сімбіёзе з аховай прыроды, — дэкларуюць заснавальнікі Еўрапэгіёна.

І наадварот:

— Не можна ахоўваць прыроду не дбаючы пра людзей, — гаворыць міністр замежных спраў Польшчы Владзімір Цімашэвіч, гарачы прыхільнік гэтай ініцыятывы. — Жыхары ваколіц Белавежскай пушчы мусіць атрымаць альтэрнатыўную крыніцу ўтрымання. Тады не будзець жыць з эксплуатацыі лесу.

Такой альтэрнатыўной крыніцай мае стаць турызм. У яго развіцці зацікаўленыя як польскі, так і беларускі бок.

— У Польшчы большы досвед у галіне агратурызму і экалагічнай адукцыі, — гаворыць Іван Крупіца, старшыня свіслацкага Раённага выканайчага камітета. — Мы разлічваем, на тое, што зможам ім скарыстацца.

— Мы не толькі з ахвотай наведаем Польшчу, але і самі маем што паказаць, — дадае Аляксандар Юркевіч, кіраунік мясцовай адміністрацыі ў Пружанах. — Турызм цягне за сабой эканоміку, бо гэта і занятак насельніцтва, і развіццё гандлю, і контакты, якія ў будучыні могуць прынесці больш крупны абмен ідэям і таварамі.

Магнітам, які прыцягне не толькі турыстаў, але і міжнародныя фонды мае быць, зразумела, Белавежская пушча. Наколькі Еўропа і свет гатовы не толькі на словах, але і фізічна (чытай: грашым) бараць Белавежскую пушчу, будзе відно.

— Мы на вялікія гроши спецыяльна не разлічваем, — кажа Рыгор Мацкевіч, вайт Чыжоўскай гміны, — але падпісалі дамову, бо лічым, што трэба трывалы разам з усім паветам. А калі з'яўляцца хоць якія фонды, скарыстаюць на гэтым і Чыжы.

Цяжка прадбачыць, як будзе развівацца наймалодшы і найменшы на польскай мяжы Еўрапэгіён Белавежская пушча. Пакуль, зашмат тут невядомых.

Устаноўчы акт Еўрапэгіёна Белавежская пушча падпісваюць Вольга Рыгарович, вайт Гайнайскай гміны і Уладзімір Пятроўчук, стараста Гайнайскага павета.

Да падпісання ўстаноўчага акту не была надрукавана ніводная папера з планамі дзейнасці ці хаця б агульная інфармацыя пра зямлю, прыроду і людзей на тэрыторыі Еўрапэгіёна. Развіццё турызму і ахова Белавежскай пушчы — гучыць даволі цікава. Ніхто з яго ініцыятараў словам не здзінуўся, напрыклад, пра адносіны да прапановы пашырэння Белавежскага нацыянальнага парку на ўсю пушчу з польскага боку мяжы. Гайнайскі стараста Уладзімір Пятроўчук, які стаў старшынёй Рады Еўрапэгіёна, сказаў толькі, што будзець весціся намаганні абніць ўсю пушчу міжнародным запаведнікам біясфери.

Адзіны канкрэтны пункт праграмы развіцця Еўрапэгіёна — адкрыццё турыстычнага пункту пераходу мяжы ў Грудках ля Белавежы. Але калі гэта будзе?

Нічога дзіўнага, што такая туманная ідэя не выклікала зацікаўлення ў жыхароў Гайнайкі. У амфітэатры ў час падпісання дамовы былі амаль адны падпісанты. Народу не прыцягнула ні музыка Брэгавіча ў выкананні духавога аркестра Комплексу прафесійных школ у Гайнайцы, ні выступы беларускіх народных калектываў, ні паўтысячны статак галубоў над гарадскім паркам, ні ўрэшце асона Владзіміра Цімашэвіча, да якога ў Гайнайцы звыкліся як да сталага элементу краявіду.

Ніхто і не заўважыў, што сцяг Рэспублікі Беларусь на століку, за якім падпісаны быў гісторычны акт вісёў зялёным дагары. І нашто было яго мяніць? Бел-чырвона-белы, як бы яго не пачапілі, выглядаў бы так сама добра.

Мікола ВАЙРАНЮК
Фота Рамана ВАСІЛЮКА

Беспрацоўны дасць працу

[1 ♂ працяг] цаўнікоў, якія маглі б мне дапамагаць пры дыскавай піле. Вясна, людзі будуцца, робяць рамонты, працы дома маю да канца лета”.

Знаёмы гаспадар, у якога звыш сарока кароў і пад сто гектараў зямлі, сапраўдны вытворца малака і мяса не хоца нават слухаць аб беспрацоўі. „Даю працу і працаную паўтары тысячи злотых на рукі ў месяц, — кажа. — Пасправуй аднак здзінцы каго-небудзь, хто будзе задаволены такой сумай і стане сумленна працаўваць. Пасля палучкі часам і тыдзень не мог дачакацца сваіх работнікаў. Каровы патрабуюць аднак кожны дзень есці і піць. Кожны дзень трэба іх даць. Па прычыне нядбальства, п’ян-

ства ці адсутнасці якой-небудзь адказнасці з боку людзей, якіх наймаў я на працу, у апошнія два гады я патраціў троє цялят і адну карову”.

Славутае вялікае беспрацоўе ў нашых гмінах выглядае зусім інакш, чым паказвае статыстыка зарэгістраваных людзей шукаючых працу. Аказваецца, што працы ў нас дастаткова, толькі няма каму працаўца. Другая праўда такая, што ніводзін вясковы працадаўца, напрыклад, успомнены вытворца малака, не будзе плаціць усялякіх падаткаў ні на ўтрыманне карумпаваных чыноўнікаў, ні на пенсійны фонд вясковага п’яніцы. Тому нават калі дае ён працу, ніколі гэта не будзе адзначана ў статыстыцы.

Яўген МІРАНОВІЧ

Еўрапэгіён надзеі

— Усё будзе залежаць ад актыўнасці мясцовых улад, — сказаў „Ніве” ў гайнайскім амфітэатры пасля падпісання пагаднення аб стварэнні Еўрапэгіёна Белавежская пушча міністр замежных спраў Владзімір Цімашэвіч.

Членства ў ім дэкларавалі гміны Гайнайскага павета і Камянецкага, Пружанскага ды Свіслацкага раёнаў.

— У нашых абедзвюх дзяржаў падобныя праблемы: убоства, недахоп лакальных сродкаў, абмежаванні вынікаючыя з патрэб аховы пушчы, патрэба развіцця турызму. Маю надзею, што дзяякуючы стварэнню Еўрапэгіёна Белавежская пушча будзе больш супрацоўніцтва ў гэтых галінах, — паведаміў ён „Ніве” пасля падпісання дакументаў гайнайскімі павятоўнымі і гміннымі ўладамі і прадстаўнікамі беларускіх прыгранічных раёнаў і дадаў:

— Сама ідэя ўтварэння гэтага Еўрапэгіёна звяртае ўвагу на пэўную аднаўлітасць экасістэмы Белавежской пушчы і гэтых грамадска-еканамічных праблем, якія ёй спадарожнічаюць. Маю надзею, што будзе ён дапамагаць у апрацоўванні праектаў еўрапейскага характару, фінансаваных з еўрапейскіх сродкаў, якія памогуць мясцовому насельніцтву. І тут ідэя Еўрапэгіёна вельмі добрая, паказвае ахвоту супрацоўніцтва па-за мяжой не толькі Польшчы і Беларусі, але неўзабаве і рэшты Еўропы.

На думку прысутнага на ўрачыстасці падпіскага віцэ-вяводы Ежы Паўяновіча, супрацоўніцтва ў рамках новастворанага Еўрапэгіёна будзе спрыяць „ажыў-

ленню гаспадарчага і грамадскага жыцця”. Гайнайскі стараста Уладзімір Пятроўчук у сваю чаргу спадзяеца, што ўрэшце дзеянні з беларускім бокам будзець ладзіцца арганізація, і служыць усёй пушчы, а не толькі яе польскаму ці беларускому фрагменту.

— На самым пачатку мы павінны прывесці ў рух трансгранічны турызм. І спраўва тут не толькі ў пагранічнаходзе для турыстычнага руху ў Белавежы. Гэта і суپольныя інфармацыі, і прапановы, трасіраванне турыстычных шляхоў. Але фактычна для гэтага патрэбны спецыяльны пагранічны переход. І гэта будзе першы крок, які ўчынім, звязаючыся да ўлад Польшчы і Беларусі.

Міністр Цімашэвіч ужо дэклараваў выказаць згоду.

— Калі нам удастца давесці справу адкрыцця пераходу ў будучым годзе, гэта будзе поспех. Нейкія рашэнні будзець прыняты ўжо сёлета, — дадаў гайнайскі стараста. — Переход мусіць быць дастасаваны да патрабаванняў Еўрасаюза. Але, найважнейшае — беларускі бок не адмаяцца ад гэтага ідэі.

Сярод ініцыятараў і думкадаўца заснавання Еўрапэгіёна былі Гражына Вэнцеўская, дырэктар праграмы РНАРЕ і эколаг Зоя Мячкоўская з Мінска. Горача падтрымаў праект консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Леанід Каравайка.

Пасля падпісання пагаднення ў неба ўзляцела паўтысячы паштовых галубоў.

Мацей ХАЛАДОУСКИ

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Перспективы

У Беларусі налічваецца 3 мільёны 855 тысяч гаспадарак — асобных грамадзян, або сем'ёр, якія жывуць у адным месцы і вядуць агульны бюджет. З іх калі 2,5 мільёна ў гарадах і калі 1,3 мільёна — у вёсках. Самі па сабе гэтыя лічбы мала што гавораць. А вось колькасны склад так званих гаспадарак трывожыць. Больш чым мільён з іх складаецца з аднаго чалавека, прыкладна столькі ж — з двух чалавек. Больш паловы гаспадарак — гэта гаспадаркі з аднаго і двух чалавек. А яшчэ ж зусім нядаўна паўсяюдна было па пяцёрца, шасцёра і больш дзяцей.

Малочны спірт

Такі спірт пачаў вырабляць Пружанскі малочны камбінат. У суткі яго выпрацоўваецца 1 300 кілаграмаў. Такое стала магчымым дзяякуючы найноўшай тэхналогіяй, распрацаванай беларускімі вучонымі. Спірт атрымліваюць з сырэваткі. Для тоны спірту патрабуецца 65 тон гэтай сырэвіны. У планах прадпрыемства — выпуск малочнага лікеру і іншых прадуктаў, у вытворчасці якіх выкарыстоўваецца спірт.

„Дамы замест Чарнобыля”

У пасёлку Дружная, які знаходзіцца на беразе самага вялікага беларускага возера Нарач, узведзены дзве ветраэнергетычныя ўстаноўкі, здольныя цалкам забяспечыць жыхароў электраэнергіяй. Пасля чарнобыльскай катастроfy гэты пасёлак пабудавалі нямецкі і беларускія валанцёры, а ўсе яго жыхары — перасяленцы з забруджаных радыяцыйных раёнаў. Першая ветраўстаноўка ўзведзена за кошт ахвяраванняў, сабраных у Германіі арганізацыяй „Дамы замест Чарнобыля”. Другую напалову прафинансаваў нямецкі ўрад.

„Тутэйшыя”

Тутэйшасць — гэта маўклівая самадэнтыфікацыя, своеасаблівая сістэма каардынатаў, якая вызначае форму ўзаемадзеяння, узаемасувязі беларуса і свету.

Рэкорд

Яшчэ некалькі гадоў таму Валерый Кісялёў, кіраўнік гуртка ракетамадэлі-

равання Палаца дзіцячай творчасці ў Мсціславе, вырашыў пабіць рэкорд па падкоўванню курыных яек, які належыць расіяніну Мікалаю Сяўдабу. Рэкардсмену з Расіі ўдалося прыбіць да яйка дробнымі металічнымі цвікамі 93 мініяцюрныя падковы. Беларус пайшоў далей — падкаваў да яйка 580 цвікамі вагой калі 1 міліграма 145 (!) падковак вагой па 0,1 грама і дыяметрам ад 0,4 да 0,5 сантиметра.

„Лай” з глыбіні вякоў

У беларускай мове ў парадунні з рускай захавалася больш старажытных моўных рыс, асабліва на ўзроўні граматыкі і лексікі. Вядомыя сучаснай беларускай мове назоўнікі „багна”, „вавёрка”, „воўна”, „вырай”, „гай”, „гробля”, „жыта”, „крыніца”, „ралля”, „смага”, дзеясловы „брахаць”, „жадаць”, „лагодзіць”, „ляяць” маюць вельмі даўніе паходжанне і былі лексічнымі дыялектызмамі ў глыбокай старажытнасці.

„Усходняя палітыка”

Пілсудскі, зайгryваючы з беларускай інтэлігэнцыяй, частка якой аказалася ахвоча на ўсялякія абяцанні, не скупіўся на прыгожыя фразы пра свабоду, незалежнасць, дабрабыт Беларусі пад абаронай яго легіёну. Што да варшаўскіх чыноўнікаў рознага ўзроўню і рангу, то пра мэты „Усходній палітыкі” яны гаварылі больш шчыра, а пра беларускія землі — як пра адвечна польскія.

І так — секс!

Італьянскі святар Арэста Бэнці заклікаў жанчын больш і разнастайней займацца сексам са сваімі мужамі. Гэта ўмацуе сям'ю і адаб’е жаданне ў мужоў карыстца паслугамі прастытуутак. Адной з прычын прастытуцыі айцец Бэнці лічыць „нецікавы” мужчынам с

Хор Свята-Духаўскага прыхода з Беластоку (другое месца ў групе маладзёжных хораў).

Хор „Чисты голос” з Мінска (другое месца ў групе свецкіх хораў) выступіў таксама ў Свята-Мікалаеўскім саборы ў Беластоку.

Фестываль першы

[1 ♂ працяг]

Лешэк Мілер, маршалак Сейма Марэк Бароўскі, міністр замежных спраў Владзімір Цімашэвіч. Усе з жонкамі. Паявіўся таксама міністр культуры Анджэй Цэлінскі. Пад апекай пільнай, але вельмі ветлівой аховы госці накіроўваюцца ў прыходскі дом. Праз хвіліну да журналистаў выходзіць міністр Цэлінскі:

— Сёлета паявіліся нейкія ўнутраныя завіраванні вакол гайнаўскага фестываля, у асяроддзі, якое з ім звязана. Наша роля — не ўваходзіць у гэтых спраўы. Гаспадаром у Царкве ёсць Уладыка. Калі ён арганізуе гэты фестываль, ён — ягоны. Я мушу гэта ўлічваць. У сваю чаргу, фестываль, які арганізуе спадар Мікалай Бушко, мае доўгую традыцыю. Мы разлічваем на пагадненне між імі. Таму мы рашилі фінансаваць абодва фестывалі.

Міністр тлумачыў далей:

— Для нас гэтае мерапрыемства гэта фундаментальная справа, не толькі з прычыны таго, каб паказаць, як вельмі ў Польчышы была і ёсць прысутная талерантнасць, як узбагачваємся вопытам трошкі іншай культуры. Тут у найпрыгажэйшай форме мелі мы гадамі дачыненне з найлепшымі прыкладамі царкоўнай песні з пару дзесяткаў краін свету... Еўрасаюз мае сэнс толькі тады, калі ўзмацняюцца каштоўнасці, на якіх ён будзе ўпрымання служыць храм, — сказаў падчас інавуграцыі Фестывалю мітрапаліт Варшаўскі і ўсіе Польшчы Сава.

— Выступілі 34 хоры — звыш тысячи выкананіяў з Польшчы і замежжа. Усе яны спявалі найлепш як змаглі, у духовай, царкоўнай праваслаўнай атмасфере, — заявіў айцец Міхаіл Негярэвіч, благачынны Гайнаўскага дэканата.

— Выкананія ўзровень быў самы высокі, — пайфармаваў старшыня журы а. Лявонцій Тафілюк. — Цешыць тое, што ўдзельнічала ў аглядзе шмат маладзёжных хораў. Маладыя людзі дазваляюць нам спакойна глядзець

Гайнаўку, паказваць Польшчу як краіну, якая мае магчымасць расшыраць культурны кантэкст як найбольш.

На канец зрабіў агаворку:

— Не буду прысутны на фестывалі спадара Бушкі, буду якраз тады ў Кітая.

Няма Саюза без праваслаўя

У саборы некаторыя месцы сядзець свецяць пустэчай. Слухачы, якія стаяць, выходзяць навонкі. Немагчыма стрываць з-за ўдушлівасці. Афіцыйныя госці „другога шэрагу” чакаюць ужо прэм’ера, мітрапаліта і іншых гасцей „першага шэрагу”. Чакае гайнаўскі епіскап Міран, беластоцка-гданьскі Іакаў, падляшскі ваявода Марэк Стшалінскі і віцэ-ваявода Ежы Паўяновіч, мясцовыя ўлады, паслы-амбасадары. Няма падляшскага маршалка Згжывы, які фінансуе канкурэнтны фестываль. Сам Мікалай Бушко ўважліва прыслухоўваеца чарговым презентацыям. Часць працаўнікоў арганізацыінага бюро Фестывалю збіраеца на гала-канцэрт у Беластоцкую філармонію. Пасля выступлення ў гайнаўскім саборы далучаеца да іх некаторыя з узнагароджаных хораў. Мітрапаліт разам з прэм’ерам і міністрамі ўваходзіць у чакаючыя пад царквой групы людзей. Прэм’ер пачынае руки.

— Ну, дык я сёння свае руки мыць не буду! — жартуе бабуля ў хусціне.

Канцэрт працягваеца дзве гадзіны. На тварах афіцыйных гасцей шаноўнасць

з задуменнай усмешкай. Гучыць апошні такт. На канец прамаўляе мітрапаліт:

— Мы хацелі за гэтых Дні паказаць літургічнае багацце царкоўнага спеву. Так і было. Царкоўны спев гэта багацце праваслаўя, а, паколькі праваслаўе ёсць у нашай краіне, яно таксама ў агульнацянальной скарбніцы.

І далей зазначаў:

— Без праваслаўя няма Еўрасаюза, без багацця праваслаўя будзе ён убогі, няспелы. Значыць, добра стала, спадар прэм’ер, што Гасподзь натхніў вашу думку, каб быць тут.

Мітрапаліт падзякаў гасцям за прысутнасць. Пры нагодзе жартам, але і-калюча звярнуўся да міністра культуры:

— Дзякую спадару міністру за фінансавую ўспамогу. Магла быць яна крыху большая. Маю надзею, што ў будучым годзе спадар міністр будзе больш шчодры. Але і ўдовін грош лічыцца.

На канец Яго Праасвяшчэнства заяўвілі адспяванне „Многая лета” прэм’еру і маршалку Сейма.

Прем’ер пад уражаннем

Праз хвіліну Лешэк Мілер разам з міністрамі зноўку ўваходзіць у тлум пад саборам. Паціскаюцца далоні. Раздаюцца аўтографы. Тлумачыць журналістам:

— Ужо шмат разоў намаўляў мяне да прыезду сюды Владзімір Цімашэвіч. Усё ж, неяк не прыходзілася. Цяпер уда-лося. Я — пад вялікім уражаннем... Я захоплены. Усхваліваны. І, думаю, буду прыязджаць штогод. У мяне асаблівая падстава, каб хвалівацца. Мая ня-вестка — украінка.

Разважаючы пра „фестывальны канфлікт”, прэм’ер сказаў:

— Я чуў пра гэта, ды не хачу ўмешвацца. Маю надзею, што ўсё палагодзіцца. Важна, каб гэта традыцыя, якая так прыгожа расквітае, працягвалася.

— А падабалася вам „Многая лета”? — дапытваліся журналісты.

— Я шмат разоў чуў „Многая лета”. Сёння пазнаёміўся з багаццем аранжацыі.

Лешэк Мілер быў у час гайнаўскіх Дзён першы раз на Падляшшы ад часу абыяцця пасады шэфа ўрада. Неўзабаве прыбуздзе да нас афіцыйна.

Міністр Цімашэвіч перад ад’ездам, у размове з „Нівай” аднёсся да „завіравання” вакол фестывалю:

— Гэта прыкра ды непатрэбна. Я рабіў шмат, каб да гэтага не дайшло, але не чуў я ў іх дастаткове волі і ахвоты, каб пазбегчы канфлікту. Не хачу выказвацца, хто ў большай ступені адказны за тое, што дайшло да такоє сітуацыі. Маю надзею, што гэта толькі часовы стан. Лепш было б, каб усе супрацоўнічалі; напэўна, са-ма ідэя на гэтым скарысталася б. Сённяшні фестываль быў вельмі цікавы, але, напэўна, не такі добры, як мог бы быць, калі б не было двух мерапрыемстваў.

Урадавыя аўто ад’яджаюць. У Тапіле чакае пачастунак і вогнішча.

Плошча пад саборам пусцее. Перад седнім Домам культуры — транспарант пра ХХI Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі.

Мацей Халадоўскі

Спей з духам малітвы

Міжнародны фестываль — Гайнаўскія Дзён царкоўнай музыкі праходзіў ад 22 да 26 мая ў Свята-Троіцкім саборы.

— Літургічны спев яднае чалавека з Богам. Праваслаўны спев без літургічнага месца, гэта пусты гук. Спев з’яўляецца неад’емнай часткай Царквы. У ім мусіць быць дух малітвы. Для яго душэўнага ўспрымання службы храм, — сказаў падчас інавуграцыі Фестывалю мітрапаліт Варшаўскі і ўсіе Польшчы Сава.

— Выступілі 34 хоры — звыш тысячи выкананіяў з Польшчы і замежжа. Усе яны спявалі найлепш як змаглі, у духовай, царкоўнай праваслаўнай атмасфере, — заявіў айцец Міхаіл Негярэвіч, благачынны Гайнаўскага дэканата.

— Выкананія ўзровень быў самы высокі, — пайфармаваў старшыня журы а. Лявонцій Тафілюк. — Цешыць тое, што ўдзельнічала ў аглядзе шмат маладзёжных хораў. Маладыя людзі дазваляюць нам спакойна глядзець

у будучыню, паколькі горнуцца да царкоўнага спеву.

На працягу пяці дзён сабор у Гайнаўцы наведвала многа гайнавян і жыхары навакольных мясцовасцей. „Для мяне больш міла было слухаць выступленні прыходскіх хораў, якія прасякнуты права-слайной духоўнасцю, — кажа 82-гадовы жыхар Новага Ляўкова Аляксандр Кучко, які амаль кожны дзень ездзіў слухаць царкоўную музыку. — Напрыклад, дзеткі з хору «Рамонак» з Ласінкі спявалі ад сэрца, яны ўжо праніклі ў малітўную песні і ведаюць, што ў іх трэба падкрэсліваць”. Такіх выказванняў пачуў я многа.

Рэзультаты конкурсных змаганняў былі абвешчаны ў нядзелью, 26 мая г.г. перад Свята-Троіцкім саборам. Тут і былі ўручены ўзнагароды і дыпломы.

Гран-пры фестывалю здобыў маладзёжны хор з Вялікага Ноўгарада (Расія). Спэцыяльную ўзнагароду мітрапаліта Варшаўскага і ўсіе Польшчы Савы атрымаў муж-

чынскі візантыйскі хор з Афінаў (Грэцыя).

Пераможцамі ў катэгорыі вясковых прыходскіх хораў стаў жаночы хор Манастыра святых Марфы і Марыі ў Грабарцы. Другую ўзнагароду атрымаў хор Свята-Мікалаеўскага прыхода ў Белавежы. За добры спев журы вылучыла хоры з Чаромхі і Гарадка, а таксама хор манастира ў Яблочыне.

Сярод гарадскіх прыходскіх хораў першую ўзнагароду журы прысудзіла Кафедральному хору „Благовіст” з Дарагабыча (Украіна). Другую — хору „Валынскія званы” з Луцка (Украіна) і трэцюю — хору прыхода Уваскрэсення ў Бельску-Падляшкім.

З ліку свецкіх хораў пераможцамі стаў хор „Дойлідства” з Гродна (Беларусь). Хор „Чисты голос” з Мінска здобыў другую ўзнагароду. Дзве раўнапраўныя трэція ўзнагароды журы прысвоіла хору Політэхнічнага інстытута з Беластоку і камернаму хору з Пружан (Беларусь).

У катэгорыі маладзёжных хораў журы не прысудзіла першай ўзнагароды. Раўнапраўныя дзве другія прысвоіла хору Прыманастырскага прыхода ў Супраслі

і хору Свята-Духаўскага прыхода ў Беластоку, а трэцяе „Рамонку” з Ласінкі.

Сярод г.зв. іншых хораў другую ўзнагароду здобыў мужчынскі хор „Канон” з Масквы, а раўнапраўныя дзве трэція — хор Студыі псаломшчыкаў у Гайнаўцы і хор Духавенства Варшаўска-Бельскай епархіі. Песні і напевы ў іх выкананні нахнялі, найбольш уздзейнічалі на слуха-чоў, бо плылі з глыбіні сэрца.

Першы гала-канцэрт адбыўся ў Свята-Троіцкім саборы. Выступіла на ім пятнаццаць узнагароджаных найлепшых хораў. Мелі яны самы цікавыя і змаймальны рэпертуар. Удастоілі яго мітрапаліт Варшаўскі і ўсіе Польшчы Сава, прэм’ер-міністр Лешэк Мілер, міністр замежных спраў Владзімір Цімашэвіч, прадстаўнікі канцылярыі прэзідэнта РП ды ваяводскіх і павятовых самаўрадавых улад.

Другі канцэрт прайшоў у Дзяржайной філармоніі ў Беластоку. Царкоўныя напевы і малітвы яшчэ доўга будуть успамінаць праваслаўныя вернікі ды ўсё іншыя ўдзельнікі фестывалю. Яны захаваюць у сэрцах узрушаючое ўражанне.

Янка Целушэцкі

Лужыцкія назіранні

Пазнаёмішыся з паўночнай часткай рэгіёна расселення славянства, хочацца выказаць некаторыя свае думкі і ўражанні. Параванні, канешне, будуць з майданічнай беларускай зямлёю.

Мне давялося пабачыцца і сустрэцца з лужычанамі — лужыцкімі сербамі і з ка-шубамі. Становішча апошніх даволі пэўнае: яны маюць свае школы, свае суполкі, музеі і г.д. Культурная дзейнасць кашубскіх арганізацый фінансуецца польскім урадам. Крыўдзіца на каго-небудзь — па пытанні захавання сваёй нацыянальнай адметнасці і культуры — ім няма прычыны. У Гданьску можна наведаць магазін з кашубскімі кнігамі і таварамі і г.д.

Інша становішча лужычанаў. Гэта два народы, якія маюць дзве мовы, два алфавіты, кожны — свае адметнасці ў культуры. Горныя лужычане групуюцца вакол нямецкага гарадка Баўцэн (Будзішын), дольныя — таксама ў Нямеччыне, вакол горада Котбус (Хотэбуз), ісць і прамежкавае насельніцтва паміж імі. Плошча, займаемая сорбамі (так іх называюць немцы, тэрмін „вэнды“ сустракаецца значна радзей) з кожным стагоддзем няўольна памяншаецца. Па адміністрацыйным падзеле 1952 г. гэта былі раёны Баўцэн, Каменц, Ніскі, Лёбаў (акруга Дрэздэн) і Котбус, Хойерсвэрда, Шпрэмбэрг, Вайсвас-сэр, Люббенау і часткова Губён і Фос (акруга Котбус). У складні становішча і тое, што вакол Баўцэна актыўна ідуць расправаўкі радовішчу вугалю, што прыму-шае ссяляць шмат якія лужыцкія вёскі.

І хоць урадам Нямеччыны выдзяляюцца сродкі на захаванне лужыцкай культуры, паступова але няўольна ідзе іх асіміляцыя нямецкім насельніцтвам. Вось некаторая статыстыка:

1924-44 гг. — знікла 6 лужыцкіх вёсак у горных сербах з насельніцтвам 2 285 чалавек; 1945-73 гг. — знікла 28 вёсак і адпаведна 5 911 чалавек; 1974-89 гг. — знікла 35 вёсак і 8 844 чалавекі; 1990-93 гг. — зніклі 3 лужыцкія вёскі і 273 чалавекі.

Статыстыкі больш позняга часу пакуль няма. Сёння горных лужычан прыкладна 60 тысяч чалавек, з іх толькі 20 тысяч размалююць „па-сербску”, а пішуць на роднай мове — яшчэ меней. Падобная сітуацыя і ў ніжніх лужычан.

Родная беларуская зямля, як і Лужыцы — інакш Лузатыя, выпакутавала праблему сваёй самабытнасці. У гэтым нашае падабенства. Толькі калі маленькая Лузатыя вымушана вырашыць праблему самазахавання ў акружэнні нямецкага народа са сваёй адрознай культурай і ментальнасцю, то шмат большая па памерах Беларусь ставіць гэтыя пытанні няяснала, увесы час азіраючыся на шматлікія азначэнні загадкавага тэрміну „Русь“. Так, слова „Русь“ моцны арэшак і шмат хто зламаў і зламае зубы, корпаючыся ў шматлікіх паняццях: „Холмская Русь“, „букавінская Русь“, „тмутарацанская Русь“ і інш. Раз „рускі“ — значыць, да другой нацыі і не павінен належыць. І кожны такі народ павінен уцягваць у сябе „исконно русскую культуру“. Не высвятляючы, якім чынам

узнік тэрмін „нацыя“ — пасля Вялікай французскай рэвалюцыі.

Дзяржаўнасць беларускай мовы стаўіцца пад сумніў. Быццам і не існуе помнікаў татарскага пісьменства па-беларуску (пры іх адсутнасці на недзяржаўных мовах — па-літоўску і па-ўкраінску). Сцвярджаецца, што „беларускі дыялект“ прыдатны толькі для захавання „тутэйшага“ фальклору. Нікакі навуковай дзея-насці на беларускай мове не можа весціся, яна непрыдатная і на ўсе сферы грамадска-палітычнага жыцця. Менавіта Беласточчына і яе сыны (Ігнат Даніловіч і Міхал Баброўскі) пасля трэцяга падзе-лу Рэчы Паспалітай (1795 г.) да Тыльзіцкага міру (1807 г.) аказаўшыся пад уладай Пруссіі, паставілі пытанне, што ў гэтым рэгіёне жыве адметны народ — не нямецкі, не расейскі і не польскі...

Праблема нацыянальнага самазахавання для лужычанаў — гэта праблема пакаленняў. Ім ісць што перадаваць у спадчыну адно аднаму. Маючы дзве мовы, яны ўсе лічаць сябе адной нацыяй і не блытаюць сябе з балканскімі сербамі. Так ужо гістарычна склалася, што звалі яны сябе „сэрбы“, „сорбы“. І нас жа „рускі“ — г.зн. сапраўды рускія. Велізарнейшы народ на абсягах можа сёмыя часткі свету. Чаму ж так? Гэта, напэуна, самы моцны арэшак у пытаннях нацыянальнай самайдэнтыфікацыі. Былі б старожытныя помнікі пісьменства (якога-небудзь 8-9 ст. па-беларуску) — пытанне развязвалася б значна прасцей. Наша ж нацыя канчатково сфарміравалася прыкметна пазней. І ці то да канца яшчэ?

У Лузатыі (а гэта чиста геаграфічны тэрмін) усе шыльды і надпісы існуюць на

2 мовах: па-нямецку і па-сербску. А гэта многа для такога маленькага народа. І ў Баўцэне, і ў Котбусе ёсць сербскі дом, сербскі інстытут (гэтыя інстытуты займаюцца праблемамі захавання сербскай культуры), сербскі музей (у Баўцэне ён зараз на рэстаўрацыі). Усё гэта фінансуецца нямецкім урадам. Пісьменства лужычанаў даволі моцна развітае, шмат сваіх нацыянальных пастаў і пісьменнікаў. У Котбусе, напрыклад, ёсць не толькі сербская школа, але і сербская гімназія.

Звычайна ў Расіі, Польшчы і Беларусі па прозвішчу чалавека вызначаецца краіна — радзіма ягонай нацыі. У лужычанаў (ды ў кашибаў таксама) пераважаючыя прозвішчы няма. Яны розныя і вылучыць найбольш харктэрныя, асаблівія проста немагчыма. У лужычанаў да таго ж яны звычайна аформленыя на нямецкі лад.

У азначаных народаў, як і ўсюды на-вокал, ужываецца лацінская графічная сістэма. Беларусы ж карыстаюцца сваёй абэцэдай (лацінкай) толькі па-за межамі Баўцэнскіх. З-за нешматлікасці і частковай раскіданасці лужычане не маюць сваёй дзяржаўнасці. Максімальна што яны мелі — дык маркграфствы ў нямецкіх розных дзяржавах. У беларусаў тут сітуацыя адрозная. І яшчэ цікаўны момант назірання — лужычанам зу-сім няведамы лозунг „славянскага адзінства“. Яны з зацікаўленнем адносяцца да другіх славянскіх народаў, але добра ведаюць, што пажаданае „адзінства“ — гэта мроі, адарваныя ад рэальнага жыцця. І іх можна зразумець. Сусветны прыклад пацвярджае гэта.

Пятро АМБРАСОВІЧ

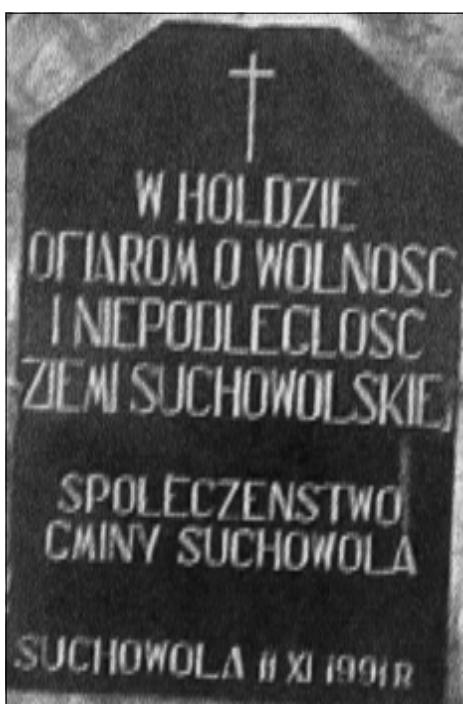
Калі не ўкусіць, то хаця б ушчыпнуць

Помнікі, якія калісьці былі патрэбныя, бо іх з удзячнасці ставілі, цяпер сталі не толькі непатрэбнымі, але і злачыннымі, бо былі ўзвядзены не тым, каму трэба. І гэта ўсё залежыць ад палітычнай опцыі, якая ў даны момант трymае ў Польшчы ўладу. Народ тут нічога не значыць.

Нядыўна я бачуў тэлехроніку аб tym, як у Венгрыі ўлады і народ абыходзяцца з помнікамі Савецкай Арміі. Там не толькі што іх не разбураюць, а шануюць і даглядаюць. А ў Польшчы разбураюць помнікі і дэградуюць славу тых, каму яны былі пастаўлены. І гэта сведчыць аб культуры народа.

Для патомкаў WiN, NSZ, ці іншых груповак злачынцамі з'яўляюцца воіны былога Савецкага Саюза, якія не па сваёй волі клалі маладое жыццё на тэрыторыі Польшчы, страшэнна пакутавалі.

Якім злачынцам быў яфрэйтар Рыгор Кунавін, які загінуў у 1944 годзе ў Гарасімавічах, дзе жыхары гэтай вёскі ўжо

Вачыма паліяка

Як супрацоўніца?

Нядыўна Падляшскі сеймік прыняў рашэнне, якое падтрымлівае падпісанне ваяводскай управай пагаднення з Гродзенскай вобласцю. У Гайнаўцы, у сваю чаргу, у прысутнасці міністра замежных спраў РП Владзімежа Цімашэвіча была падпісана дамова аб утварэнні Еўрапарэгіёна Белавежская пушча, якія маюць саставу яшчэ гміны Гайнаўска-га павета і Камянецкі, Свіслацкі і Пружанскі раёны.

Вопыт паказвае, што з рэгіональных дамоў аб супрацоўніцтве з рэгіёнамі Беларусі мала што вынікае. Ёсць такая дамова Беластока з Гроднам і — падпісаная ў час ваяводы Анджэя Гаёўскага (па-

пярэдніе ўладанні СЛД) — ваяводства ў той час Беластоцкага з Гродзенскай вобласцю. Гучалі ў іх павярхоўныя дэкларацыі, а перааслі іх спадзяванні. Залежаюцца яны ў чыноўніцкіх сталах, або, як у выпадку беластоцкага пагаднення, у суязні з рэформай публічнай адміністрацыі, новым тэртыярыйным падзелам і зменай кампетэнцыі ваяводаў, трапяць, відавочна, у архіві.

Цяпер ваяводскі самаўрад (радныя сеймікі) хочаць зноў паразумецца. Няма, аднак, большых шанцаў, каб супрацоўніцтва толькі праз факт падпісання пагаднення аб супрацоўніцтве (нават з дадаткамі) прынесла вынікі. Кажу гэта пра-

дамову з Беларуссю ці з адным з яе раёнаў. Ні адзін са старшинь аблвыканкамаў у Беларусі ці іншых высокіх рангам рэгіональных чыноўнікаў не будзе весці сябе супраць замежнай палітыкі прэзідэнта Лукашэнкі, не вельмі прыхильнай у адносінах да Польшчы. Да таго яшчэ для ініцыятыў вынікаючых з гэтага тыпу двухбаковых дамоў хіба не здабыць грошай звонку, значыць, з Еўрасаюза. Прыймем няма планаў, каб наведалі адзін аднаго прэзідэнты, прэм'ер-міністры ці міністры замежных спраў Польшчы і Беларусі. Міністр Цімашэвіч сказаў „Ніве“ адназначна:

— Мы хочам развіваць контакты грамадскага, гаспадарчага характару, успамагаць лакальныя ініцыятывы такія, як утварэнне Еўрапарэгіёна Белавежская пушча. Наш урад не скрывае свайго крытыцызму ў адносінах да палітычнай ситуа-

цы ў Беларусі, звязанай з праследам апазіцый, непавагай да свабоды слова, у тым свабоды друку, навыясненем знікненнем апазіцыйных актыўістаў. Гэта выключае магчымасць утрымлівання афіцыйных кантактаў на найвышэйшым палітычным узроўні.

Дык як фармальна супрацоўніца з найбліжэйшым суседам? Здаецца, што, па-за непасрэднымі контактамі прадпрымальнікаў ды прыватнымі няма, пакуль што, большых магчымасцей супрацоўніцтва з Беларуссю і яе паасобнымі рэгіёнамі. Адзіны шанец — у Еўрапарэгіёнах: Нёман, у апошні час — Белавежская пушча. Што самае істотнае, маюць яны магчымасць здабыцца ў Еўрасаюзных грошай на рэалізацыю паасобных праектаў, хоць бы інвестыцыйных. А на гроши нікто ж не абражаетца.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

Шчырае сэрца прафесара

Ілятаў прафесар з аўдыторыі ў аўдыторыю, адкуль сілы браліся, бо гроши патрэбны былі на суполку, на кнігі для народу, на выданне Купалы — у цэлым, на справу, да якой прыкітэў прафесар класічных моў.

A. Лойка

Шчаслівы лёс звёў Купалу з гэтым чалавекам. Браніслаў Іgnatavіch Эпімах-Шыпіла (на здымку), найперш, быў знаёмы паэту як дырэктар выдавецтва „Загляне сонца і ў наша аконца”. Кантора выдавецтва размяшчалася ў прасторнай шасціпакаёй кватэры прафесара на 4-й лініі Васільеўскага вострава ў Пецярбургу. Прафесар быў і душой, і казной выдавецтва. Менавіта спачатку выдавецтвія справы далі пачатак вялікай дружбе, якая ўстанавілася паміж Браніславам Іgnatavіch і пачынаючым паэтам.

Найперш быў ліст: „Мне надта хацелася б убіцца ў Пецярбурзе ў якую-колечы бібліятэку; так гэта заняцце неяк страшна люблю! Калі б што-небудзь падвярнулася, то тэлефанайце мне — я кождай секундай магу да Вас з’явіцца”. Вільня, 21.XI.1909 г.

Нарадзіўся прафесар у 1859 годзе на Полаччыне ў сям’і шляхціца. Скончыў у Рызе поўны курс польскай гімназіі. Ведаў 20 моў! „Выкладаў лацінскай мовай грэчаскую мову, а саму лаціну — на агульнаадукацыйных курсах Чарняева, студэнтам якіх ён жа і ўладкаў паэта”.

Жыў Купала ў гасцінным доме прафесара, адзін з пакояў якога быў адведзены пляменніку Браніславу Іgnatavіch і новаспечаному студэнту з Вязынкі.

У час, калі Купала прыехаў у Пецярбург, прафесару споўнілася 50 год. „Сівенкі, невялічкага росту, тоўсценкі, кругленкі, з выпуклымі сінімі вачымі на румянім твары”. (П. Мядзелька).

Адначасова прафесар з’яўляўся памочнікам дырэктара бібліятэki Пецярбургскага ўніверсітета, выкладчыкам грэчаскай мовы лацінаю ў Рымска-каталіцкай духоўнай акадэміі, выкладчыкам грэчаскай мовы ў шматлікіх гімназіях, складальнікам „Беларускай храстаматы”, у якую сваім каліграфічным почыркам знатака санскрыту перапіваў народныя песні і вершы як знакамітых, так і не знаёмых шырокаму колу чытачу паэтаў. Акрамя таго, ён быў нягласным кіраўніком суполкі „Загляне сонца і ў наша аконца”, кантора якой знаходзілася ў кватэры прафесара.

У гады жыцця Купалы ў Пецярбургу тут, у кватэры, збраліся творчыя людзі (пераважна моладзь) з Беларусі, выхадцы з самых розных саслоўяў. Збраліся звычайна па суботах. І тут, у творчай атмасферы прафесарскай кватэры, адбыліся знаёмыя паэта з Яўгенам Хлябцічам (Халімонам з-пад пушчы — так тады падпісваў свае дапісы жыворвіцкі юнак з-пад Слоніма, сын выкладчыка Жыворвіцкага духоўнага вучылішча, з якім найшчыльней сышоўся Купала); са збиральнікам беларускіх народных пе-

сень Антонам Грыневічам; з паэтам з Капыля Змітраком Жылуноўчам (Цішкам Гартным); з польскім кампазітарам з Віленшчыны Станіславам Казуром; са студэнтам гісторыка-філалагічнага факультэта Пецярбургскага ўніверсітэта Браніславам Тарашкевічам.

Багаты склад Купалавага акружэння вельмі спрыяў духоўнаму развіццю паэта, які, трапіўшы ў вялікі горад, без такой падтрымкі мог бы нарабіць шмат памылак.

„У Пецярбург я прыехаў без капейкі за душой і толькі дзякуючы выключна чуліваму сэрцу прафесара Б. I. Эпімах-Шыпілы неяк уладкаўся і існую ў халоднай і суровай сталіцы”. (Ліст да першага біёграфа Л. M. Кляйнбarta ад 1910 года, Пецярбург).

Той самы Кляйнбарт, рыхтуючы лепапіс жыцця і творчасці Купалы, звязаўся па дапамогу і да Эпімах-Шыпілы, які напісаў вучонаму-капыляніну: „Будучы (...) у Вільні, я асабіста пазнаёміўся з маладзен'кім паэтом. (...) Ён паведаміў мне, што носіцца з тэмай драматычнай паэмы „Сон на кургане”, якую пачаў пісаць. Я сказаў, што трэба толькі яму прыехаць калі-небудзь у Піцер, і калі ён гэта зробіць, то дзвёры маёй кватэры, як яна сама, заўсёды для яго адчынены”.

З тae пары прафесар стаў для Купалы ўсім: бацькам, сябрам, дарадчыкам, спонсарам.

Паэт прысвячаў старэйшаму таварышу вершы, спачувай, калі ў таго згарэў маёнтак у Залессі на Полаччыне, заспакойваў і стараўся быць удзячным.

Прафесар, у сваю чаргу, вельмі пільна назіраў за юнаком, перахрысціўшы яго з Янка Купалы ў Янку Купалу: „Янка” гучала „шырэй”, „свабодней”, ва унісон з песенна-адкрытым, паўнагучным „Купала”.

А аднойчы Браніслаў Іgnatavіch працаваў Антону Грыневічу і Купалу паехаць з ім на Іматру (Фінляндія). Сваімі ўражаннямі паэт падзяліўся ў вершы „Над Іматрай” і ў публістычных нататках „Думкі з пабыцца ў Фінляндіі на Іматры”.

Пераехаўшы на сталае жыхарства ў 1919 годзе ў Мінск, Купала ў кожным лісце да прафесара запрашай яго да сябе. І вось у 1925 годзе Браніслаў Іgnatavіch рашыўся пакінуць паўночную сталіцу. Уладкаўся працаваць у Інбелкульце (Інстытут беларускай культуры), а з 1928 года — у Акадэміі науک, ахвяраваўшы ёй свой багаты рукапісны архіў і славутую „Беларускую хрэстаматію”, якую збраў на працягу трыццаці гадоў.

Частым і жаданым гостем прафесар быў заўсёды ў Купалавым доме. Пяць год дўёжылася яго праца ў Мінску, пакуль не дабраліся да вучонага кіпцюры Бэндэ (вучоны сакратар АН БССР).

Не прынесла плёну ні сустрэча Купалы з Бэндэ, ні ўгаворы і доказы іншых.

„Праважаў Янка Купала з Уладзіславам Францаўнай любімага імі, так драгога ім Браніслава Іgnatavіch Эпімах-Шыпілу сапраўды праз 24 гадзіны. Стары прафесар здаўся ім раптам на сто гадоў старэйшым, чым быў, калі весела завітваў у іх дом пад таполяй на працягу ўсіх апошніх пяці год. Старэнкі-старэнкі, ён ледзь падняўся на падножку вагона няўклодна прасунуўся з тамбура ў вагон, але каля аkenца не стаў. Купала з Уладзіміром махалі, сумныя, пустому аkenцу вагона, у якім ад’ядзяў бязвінны прафесар”. (A. Лойка).

Тамара ЛАЙРЕНЧУК, г. Высокае

Беларускі дзіцячы вакальна-танцавальны калектыв з Орлі. У заднім радзе стаяць (злева): дырэктар ГАК Альція Марыя Собунь ды Людміла і Мікалай Фадзіны.

Нядзеля ў Орлі

19 траўня сонечнае надвор’е спрыяла пачатку Летніх студыі Беластроцкага радыё, які адбыўся ў Орлі на пляцы перад сінагогай. Мерапрыемства завершыцца 15 верасня г.г. у Моньках; прымаючая ў ім удзел Орля з’яўляецца найменшай і адзінай негарадской мясцовасцю. Імпрэза пачалася ў 14⁰⁰ гадзін і працягвалася да позняга вечара, а яе спонсарам была піўная кампанія „Tyskie”.

Мастацкую частку адкрылі „Арляне”. Калектыв, які дзейнічае ўжо 56 гадоў, паказаў узбагачаны традыцыйны беларускі рэпертуар. Пасля яго першыя свой публічны канцэрт даў маладзёжны рокавы калектыв „Co Jest Grane”, заснаваны пры мясцовым Гмінным асяродку культуры. Пачатак выступлення пазначаны быў хваляваннем дэбютантай, якое адышло, калі публіка выклікала іх на біс. Чарговымі выкананцамі былі таксама дэбютанты — трынаццаціасабовы беларускі дзіцячы вакальна-танцавальны калектыв, які ад года дзейнічае таксама пры Гмінным асяродку культуры. Мастацкай падрыхтоўкай дзяцей займаецца гродзенская сужонства Людміла і Мікалай Фадзіны. Дзеци выступілі бравурна, выконваючы м.інш. песні „Саўка ды Грышка” ці „Сеў камарык на дубочак”.

Выступілі і прыезджыя мастакі. Мясцовая публіка бадай упершынюмагла паслухаць выступленне капэлы „Taaka Paka” з Парчава. Капэла лічыцца адной з лепшых у Польшчы, таму і яе выступленне прысягнула найбольш публікі. У час канцэрта бубначу зламаўся... кухонны таўкач; мастакі прасілі слухачоў, каб хто пазычыў свой, аднак ніхто такой прылады не прынёс.

Пасля выступілі „Клекацякі” з Бецацікай. У калектыве співаюць і танцаваюць та- машні войт, які ў час перапынку сказаў:

— „Клекацякі” співаюць сорак гадоў. У мінулым годзе былі мы ў Латвіі, сёлета выбіраемся ў Швейцарыю. Уперадзе яшчэ і Бельгія...

Мастацкім кіраўніком калектыву, які ездзіць па свеце, з’яўляецца ўраджэнка Орлі Яя Грыка з роду Агіевічай.

Выступіла яшчэ белльская „Маланка”, а мастацкую частку завяршыў Пётр Шчэпанік, які пад уласны гітарны акампанемент праспіваў свае вядомыя колішнія песні. У перапынках паміж мастацкімі выступленнямі мадэраторы з Беластроцкага радыё праводзілі розныя віктарыны.

Не абышлося і без палітыкі накіраванай на выбарчую кампанію. Арлянскі войт Ян Добаш выклікаў на сцэну прысутных на фэсце парламентарыяў,

казалі свае меркаванні, публіка падзякаўала ім аплодысментамі, але аптымізму ад гэтага не пабольшала.

Барбара Цірук выказала гатоўнасць павесці фэст у Орлі на грамадскай аснове. Дадала яна яшчэ:

— Jeśli Państwo będą mieli jakąś sprawę, jeśli mnie zaproszą — przyjadę, porozmawiam.

Сенатар Сяргей Плева падзякаў Беластроцкаму радыё за мерапрыемства:

— У цяжкіх абставінах такая нядзелля патрэбная нам як сённяшні сонечны дзень, як паветра, як вада.

Пасол Аляксандар Чуж сказаў:

— Jestem zwolennikiem nie obiecać, a robić, bo do obiecania jest wielu. Czynim wszystko, aby w polityce rządu znalazły się mocne akcenty dla wyrównywania dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym, tj. w polityce regionalnej. Aby najwiecej można było skorzystać ze środków zarówno ze strony państwa w ramach polityki regionalnej, kontraktów wojewódzkich, jak również środków przedakcesyjnych Unii Europejskiej.

Леанід Каравайка, генеральны консул РБ у Беластроку, сказаў:

— Я цешуся, што мне не трэба нічога вам абяцаць. Але я абяцаю заўсёды прыязджаць у Орлю і з афіцыйных, і з прыватных нагодаў, і, проста, на рыбалку. Я ўлюбёны ў Орлю; мо ў Беластроку ўжо і крывяцца, што я тут бываю больш, чым на беластроцкіх мерапрыемствах.

Дырэктар кабінета ваяводы Анатоль Баравік сказаў:

— Калі магу што абяцаць, дык у календары ваяводы заўсёды знайдзеца час на спатканне з войтам. Проблемы будуть з увагай выслуханы і па меры магчымасцей вырашаны.

Пасля мастацка-афіцыйнай часткі адбылася забава пад музыку калектыву дыска-пола „Акцэнт”.

Пра развіццё беларускай культуры ў Орлі, асабліва пра планы далейшай працы з дзіцячымі калектывамі, спытаў я Мікалай Фадзіна.

— Мы толькі пачалі працу, было гэта наша першае выступленне перад публікай. Думаю, што перад намі многа канцэртаў. Хочам, каб дзеци не толькі співали і танцавалі, але яшчэ і грали на беларускіх музычных інструментах: дудцы, цымбалах, гармоніку. Я такія інструменты маю, яны выкананы вядомымі беларускімі майстрамі. Думаю, што наш ансамбль будзе ўнікальны на Беластроцкіне. Наша праца ў Орлі ідзе паспяхова і з калектывам „Арляне” і хочам адзначыць праз чатыры гады юбілей іх шасцідзесяцігоддзя.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Зорка

старонка для дзяцей

Выступае тэатр з Кляшчэлляў — „Усміхніся, прынцэса”.

Прыроды і тэатр

Тэатральны калектыв з Кляшчэлляў увесь год рыхтаваўся да выступлення.

— Найважнейшае, каб выступіць на сцэне, — кажуць пра сябе вучні іх апякунка Ірэна Тамашук.

І яшчэ ёсьць адна прычына — яны гаспадары, ім мус паказацца з найлепшага боку, падбадзёрыць прыезджых.

На сёлетнім аглядзе Кляшчэлі выступілі са спектаклем паводле Уладзіміра Ягоўдзіка „Усміхніся, прынцэса”. Сцэнарый для пастаноўкі быў яшчэ апрацаваны настаўніцай і ўзбагачаны думкамі саміх акцёраў. Разам працавалі над сцэнічным афармленнем і касцюмамі. На сцэне Кляшчэлі выпалі першакласна,

уражвала эстэтыка іх пастаноўкі — асабліва касцюмы выступаючых, рэвізіты і „прырода”. Камісія ўзнагародзіла таксама акцёраў: „каралеву” і „караля” — Анэту Леанкевіч і Марту Наскевіч.

Сюжэт п'есы казачны. Каралеўская пара і ўвесь двор шукаюць патрунку хворай прынцэсе. Маладая прынцэса сумуе, яе ўсё нудзіць і ўсыпляе. У канцы з'яўляецца Янка, былы жаўнер, які абуджае цікавасць дзячыны да прыроды. Яны разам гадаюць кветкі, адкрываюць прыгожасць натуры і ў канцы... жэняцца.

— Я асталася прынцэсай, бо хадзела, — кажа Марта „Прынцэса” Купрычук. Ролю Янкі іграў Адам

Аліхвер (вядомы таксама як дэкламатор).

Кляшчэлэўскі школьні тэатр існуе шэсць гадоў. У ім дзесяць акцёраў — з другога класа ПШ па трэці клас Гімназіі, трох хлопчыа і сем дзяўчат.

У гэтым годзе Кляшчэлі заваявалі другое месца.

На думку ніжэйпадпісанай, спектакль вельмі адукатыўны і мастацкі. Яго варта паказаць шырэйшаму кругу гледачоў — не толькі на аглядзе. У першую чаргу яго павінны пабачыць школьнія сябры, вучні іншых школ і тэатральныя гурткі.

Іншая цікавінка — спектакль атрымаўся сугучны з думкамі сучаснай моладзі, у ім рамантычны зварот да прыроды. Гэта таксама сугучна з ідэяй аховы Белавежскай пушчы, якая займае вялікую частку Кляшчэлэўскай гміны.

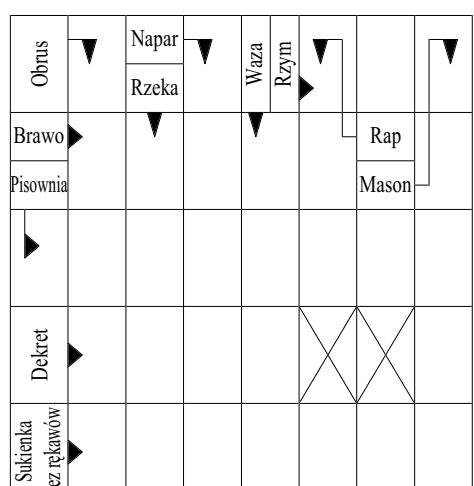
ЗОРКА
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 23

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку № 19: Піка, праграма, штука, Ліля, экалогія, юка, аснова, аўтар, камар. Аптэка, рукаў, рака, галка, чарга, паляна, ом, каліва, ар.

Узнагароды, набор аўтаручак, выйграў: **Івона Маркевіч і Раман Лушчынскі** з Бельска-Падляшскага. Віншаем!

Вершы Віктара Шведа

Цар зяроў

У вольны ад заняткаў час
У заапарк паехаў клас.
Убачылі там дзеткі
Многа зяроў у клетках.

Экскурсавод да іх прыйшоў,
Спытаўся: — Хто тут цар зяроў?
Адказ пачулі Ярка:
— Дырэктар заапарка.

Добрая нагода

Раніцою мама
Лаяла Міколу:
— З бруднымі рукамі
Не пойдзеі у школу.

— Калі ты бароніш
Мне вучыцца, матка,
Не пайду сягоння
У школу на заняткі.

Ігар СІДАРУК

Забаўлянка

Кую, кую ножжу
Паедзем у дарожку,
Возьмем маннай каши
Для маленькой Сашы,
Варанай фасолі —
Для гарэзы Волі,
Смажаных катлетак —
Для плакуші Грэты,
А каструльку кісялю —
Карапузу Васілю.
Ну, а коніку Валерку —
Хлеба, яблык і цукерку!

Іаанна ДУНАЙ

Лета

Кветкі расціць
Луг зялёны
Сонейка свеціць
А мы са школы...

Канікулы тут-тут
Любяць іх дзеци
Чакаюць іх
Каб урэщице прыйшли
II кл. Гімназіі ў Гайнайцы

Віктар ШНІП

Мама мне дапамагала

Я памыла ўсе талеркі,
Тата купіць мне цукеркі.
Есці іх адна не буду,
Пачастую маму Люду,
Бо яна дапамагала —
Біты посуд падбіrala.

Вясна ў галаве

Кожны з нас ведае, што ўжо вясна. Як заўсёды дзяўчыты апранаюцца лёгкі. Кожная глядзіць, каб яе спаднічка была самая кароткая, а блузка з самым вялікім дэкалльтэ. Настаўнікі ў школе глядзяць на гэта не надта прыхильным вокам і гэтых дзяўчыт часцей выклікаюць пад дошку.

А самі не лепшыя! Таксама ходзяць у кароткіх спаднічках... Толькі для каго ўсё гэта? Хлопцы цэлымі днямі гуляюць у мяч, але і ём цяжка гуляць, калі заўзятараць дзяўчыты. І яны не глядзяць за мячом, прыкідваюцца

кантузіраванымі і сядаютъ на лаўцы. А тады ўжо не мяч у галаве!

Школа, школа! Перапынкі яшчэ можна перажыць, але ўрокі — гэта саме найгоршае. Ніхто не слухае настаўніка, не глядзіць на дошку, толькі за акно і думае, калі будзе званок? Да канікулаў засталіся трох тыдні. З кантрольнымі працамі, быццам з дажджком — тры-чатыры ў тыдзень. А каму хочацца вучыцца, калі сонца свеціць і вельмі прыгожае надвор’е?

Эвеліна ПЛІС,
II „а” кл. Гімназіі ў Чыжах

Вынаходнік Казімір Семяновіч

Вялікае мастацтва артылерыў

Праз два гады вялікі князь і кароль Уладзіслаў IV прыслалі Семяновічу загад вярнуцца на радзіму і прызначыў яго на высокую пасаду намесніка начальніка каралеўскай артылерыі.

Нягледзячы на нялёгкія дзядулі на клопаты, Казімір Семяновіч працягваў працу над сваёй кнігай пра артылерыю і піратэхніку. Дзеля яе завяршэння ён папрасіў дазволу пакінуць службу і зноў паехаў у Галандыю.

Кніга нашага вучонага суайчыніка была надрукавана ў 1650 годзе ў горадзе Амстэрдаме. Яна называлася „Вялікае мастицтва артылерыі”. Семяновіч напісаў яе на лацінскай мове, якую тады добра ведалі адукаваныя людзі ў кожнай еўрапейскай краіне, у тым ліку і ў Вялікім княстве Літоўскім.

У сваёй працы Семяновіч падбязна пісаў пра гарматы розных відаў. Ён патлумачыў, як правільна выбраць іхні калібр, як атрымаць неабходны сплаў металу і добры порах. Кніга мела больш за дзвесце дасканальных малюнкаў, складаных схемаў і табліц.

Асобны і найкаштоўнейшы раздзел „Вялікага мастицтва артылерыі” быў прысвечаны ракетам. Беларус Казімір Семяновіч упершы-

ню ў свеце вынайшаў шматступеневую ракету.

Ён зрабіў таксама шмат вынаходак, якія і сёння выкарыстоўваюцца ў ракетабудаванні. За гэтыя заслугі Казіміра Семяновіча спрадвядліва называюць „дзядулем” ракетнай тэхнікі.

Еўрапейская слава

Канец жыцця нашага вынаходніка ахутаны таямніцою. Прыкладна праз год пасля выхаду кнігі „Вялікае мастицтва артылерыі” зямны шлях Семяновіча абарваўся. Магчыма, ён загінуў падчас сваіх небяспечных доследаў. Магчыма, быў забіты нейкім зайдроснікам і супернікам, якія лічылі, што Казімір выдаў іхнія прафесійныя сакрэты.

Жыццё вучонага працягвалася ў ягонай кнізе. Непрамінула і года, як „Вялікае мастицтва артылерыі” пераклалі на французскую мову. Потым з'явіліся пераклады на галандскую, нямецкую, дацкую, англійскую. Паўтара стагоддзя кніга Семяновіча была найлепшым у Еўропе падручнікам артылерыі і ракетабудавання.

Калі вам хто скажа, што шматступеневую ракету вынайшаў расейскі вучоны Канстанцін Цыялкоўскі, — растлумачце, што ў сапраўднасці ўсё было іншай. Больш чым за 250 гадоў да Цыялкоўскага гэта зрабіў выдатны беларускі вынаходнік Казімір Семяновіч.

Выступаючы гімназісты з Орлі — „Маскарад мовы”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Травінка

Чалавек пабудаваў горад. А каб яму нічога не замінала, пасек дрэвы, якія былі, зраўнаваў зямлю і заліў асфальтам — вуліцы, двары і ўсе сцежачкі. От, думае ён, кругом хораша чысцюта, як на стале, хоць кашу стаў і хлеб кладзі. Але нядоўга цешыўся чалавек такой харашины. Нідзе ні дрэўца, ні цянёчку, ні халадку. Ні ветрык не зашуміць у лісці, ні птушка не абзавеца, ні кветачка не запахне. Засумаваў чалавек. Што рабіць? — думае. Трэба саджаць дрэвы. Узяў рыдлёўку, грукаў, грукаў у асфальт, у камень — не можа прабіць ямачкі. Патрэбна машина. Прыкаці машину. Уключыў матор на ўсю ма-гутнасць. Трасеца, калоцца машина, грукаюць малаткі, крышаца стальныя свярдзёлкі — ледзь-ледзь прагрызаюць ту ю цвердзь. Змарыўся чалавек, знямогся, сеў адпачыць.

Чуе — пад асфальтам нехта як бы ціха скрабецца. Ці не мышкі? Давай,

думае, пагляджу. Падышоў, нахіліўся, аж гэта кволая зялёная травінка. „Ого! — сказаў чалавек. — Калі ў цябе столькі сілы, дык навошта мне сваю трапіць! Расці сабе, травінка!” А тая, убачыўшы сонейка, абрадавалася і пачала расці проста на вачах — расце, расце... Чалавек слухае, як патрэсвае асфальт пад ногамі, і раптам бачыць, што адна за адной падымамоўца купінкі, а з кожнае — то галінка, то лісток.

— Хто ты? — пытае ён у аднаго.

— Я — дубок, — адказаў адзін.

— А я — клёнік, — адказаў другі.

— А я — каштан!

— А я — ліпка!

— А я — ружа!

— Няўжо? — здзівіўся чалавек. — Вы ж якраз мне і патрэбны. Цяпер я вас буду шанаваць, даглядаць.

Усе дрэвы і кветкі так абрадаваліся, пачалі так дружна расці, што цяпер гэты горад называецца горадсад. Птушкі там гнёзды ўюць, дзेतак выводзяць, а пад вокнамі ў людзей свішчуть салаўі...

Васіль ВІТКА

циажкі і ён вырашыць аб нашай будучыні.

Аказалася, што гэты экзамен не быў такім страшным. Мы думаем, што напісалі добра.

Па-нашаму гэта добра, што арганізуюцца такія экзамены, таму што вучні могуць прaverыць свае веды. Яшчэ лепш, што могуць пісаць гэты экзамен у сваёй школе.

Вучні III „ц” кл. Гімназіі ў Нараўцы

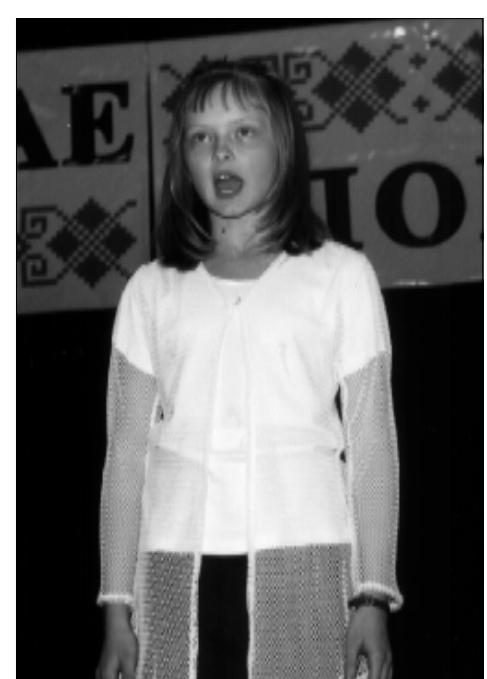
Наш экзамен

14-15 мая 2002 г. прайшоў наш першы сур’ёзны экзамен. У гэтыя дні ўсе баяліся і нерваваліся, таму што хацелі паказацца як найлепші. Прычынай нашай боязі было яшчэ тое, што настаўнікі вельмі многа аб гэтым гаварылі. Яны сказали, што гэты экзамен будзе вельмі

з рук дзвюх маленькіх дзяўчынек, што было сілы і, перакуціўшы ўсе шклянкі з фарбамі, якія толькі былі, з вялікага жаху ўчастніцамі не толькі ў маднечкую сукню настаўніцы, але і ў ёйнага надзвычай раскошнага валасы. Настаўніца заверашчала яшчэ галасней за ката дзвюх маленькіх дзяўчынек, — ад страшнага, несканчальнага крыку спачатку покнулі школьнія вокны, затым раптам абрушыліся сцены, і нарэшце ўся школка абсыпалася долу, што тая парахаўня. Праўда, пры гэтым нікога не заваліла ды не пазабівала, але ж усе

ваннем, вымушчаны былі маляваць не сваіх улюблёных жывёл, а знішчаную ўшчэнт родную школку. И толькі дзве маленькія дзяўчынкі ад таго самага дня і дагэтуль толькі і робяць, што маляюць раптойна ашалелага катафея, якога яны так неабачліва замест пэндзлікаў прынеслі на ўрокі.

А таму, шаноўныя дзеткі, калі вам з нейкай прычынай захочацца прыхапіць на заняткі якую свойскую жывёлу, лепей умакніце ёй фарбу ці ў купарвас загадзя — каб паглядзець, што з гэтага атрымаецца: ўсё ж адбудоўваць сваю ўласную хатку неяк крыху зручней, чым грамадскую школку.

Ева Мароз, IV кл. ПШ н-р 3 у Гайнавічы — дэкламавала верш Ніны Галіноўскай „Лясны магазін” (III месец). Фота Г. КАНДРАЦЮК

Новыя гісторыі дзядзькі Сіда Рука

Як дзве маленькія дзяўчынкі і звычайны каток расплюндрычылі праўдзівую школку

Аднойчы на ўрок малявання дзве маленькія дзяўчынкі прынеслі сапраўднага жывога ката. А паколькі настаўніца задала ў той дзень дзесяці намаляваць сваіх улюблёных жывёл, дык дзювю маленькім дзяўчынкам нічога не заставалася рабіць, як згрэбваць коціка за карак ды апускатць у шклянчкі з фарбамі — паколькі, ясная рэч, бе-ручи коціка ў школу, яны на пэндзлікі пазабіваліся. Але ж вусатаму мурлыку гэткае непачцівае абыходжанне з ягонай важнецкай персаной не дужа, каб спадабалася, а дакладней, не спадабалася ўшчэнт. Тому коцік голасна запішчэў, заверашчэў, ірвануў

Юрка іграе!

Няма тут вяселляў ды хрысцін. Паходіны — які там баль! Дзень нараджэння Файні Іванаўны — падзея.
Клыпаў у вёску Меляшкі на Фаніна свята Юрка Дамань. Іграў ён на гармоніку ад Нарвы ў Беласток, з Беластока ў Белявічы, не пераставаў. Весяліў пасажыраў. У Меляшкі ўвайшлі мы пад бадзёры марш.

У цёткі Фані ўся вёска гуляе

— Ой, Юрочка, як добра, што ты прыехаў! — выляглі на вуліцу з агародчыкаў меляшкоўскія старожылы. Даўно Юрка тут не іграў. А без яго нельга ўявіць ні танцаў, ні народнага тэатра (іграў там на гармоніку і, як адзіны мужчына, ды, праўда, ролю чараўніцы). Семнаццаць гадоў ужо не жыве ў гэтай вёсцы, куды пасяліўся з Плянты. А быў тут 27 гадоў. А тыя семнаццаць — на Гайнайшчыне, сям разоў мяняў хату. А сёння не прыехаў бы на Фаніна свята, калі б не яе просьба. Што за дзень нараджэння без сапраўднага гарманіста! И то якога — пра яго пісалі ў адным з першых нумароў „Нівы” ў 1956 годзе, — пра таленавітага пастушка з гармонікам. Некаторыя з тадыніх герояў „пайшли ў сабачую скuru”, а Юрка — усё іграе.

Прыкульгвае Юрка, ды іграць не перастае, а я побач шлэпаю, пазвоноўваю шалястунамі. Ці не кампанія мы? И я сюды іду шукаць сваіх каранёў. З Меляшкоў паходзілі мае продкі Кандрат і Прапакоп Кастанчукі, сваякі Ярмолікаў (Ганна Ярмолік з Беластока ўжо дзесяць гадоў разрысоўвае генеалагічныя дрэвы, запісвае людзей), таксама і Мацея Халадоўскага з боку маткі-Брысевічанкі — з гэтай старожытнай (больш за 500 гадоў) вёскі, прыслей пад курганамі на нізіне. И Файні Іванаўна Барода, на якое сямідзесяты дзень нараджэння мы пры-

Фані Барода.

ехалі, таксама з Кастэнчыкаў (трапляюцца розныя формы прозвішча).

Рыхтуюць імпрэзу цётцы Фані кабеты ў святліцы. Акуратны будынак, усярэдзіне ашаляваны драўлянай панеллю, з кухоннай часткай. Тут і патанцеваць можна, і добра паесці. Такое свята! Тым больш, што Файні нарадзілася ў Вялікі дзень, а тут таксама так дата трапіла, як тады. Праўда, крыху пазней мы з'е-

Аня Ярмолік распытвае Соню Пятэльскую, маму памерлага летасці ніўскага паэта Валодзі Дарашкевіча. Таксама сваячка!

халіся, бо ж цяжка сабраць сваякоў, што па свеце разбрыйліся. И надвор’е цудоўнае трапілася — сонейка, ды ветрана крыху, не так удушліва. Дацвітае бэз, павіслы над платамі. Пакуль што, вё-

усё як новыя, роўныя цементавыя слупы — такі беларускі стойн-хэндж — тут стаяла стадола. Роўна за падворкам Файні Бароды. Яна была замужам у Станцыі Валілы, вяла там гатэль для турыстаў, да смерці мужа. Пасля вярнулася, дагадаваць маму, у Меляшкі. А нарадзілася яна на руках бабкі-павітушкі, у трайні. Адзін брацік памёр ва ўзроце шасці тыдняў, другі — у паўтара года. И яна была слабенькая, чакалі яе смерці, каб разам з братам пахаваць. Гарадоцкі доктар Цукерман сам завёз яе дрожкамі ў Беласток. Сказаў, што селяёнка дзіцяцку пухне, несумненна памрэ яно. Людзі меркавалі, што, пэўна, ад пераляку. Аддалі малую дахаты. Узяліся былі Фанечку выкачваць, купаць яе ў попеле ў капаныцы. Попел чысты, як то з печкі, а сабралі з цела — колькі жменяў цялячай поўсці! И успомнілі, як на Файні калыску ўскочыла перапалоханае цялятка, што зімавала ў хаце, пералякала дзіця. „Як каму на жыццё, то жыць будзе!” — успамінае цётка Файні на выгрэтай сонцам лаве пад святліцай. Ды дзе там пагаворыш — клічуць юбілярку ў хату, перабівае музыка. Юрка Дамань аж заходзіцца, расцягваецца, як гэты яго гармонік.

И мяне саджаюць за стол, чамусьці побач Мікалая, паміж сёстрамі ягонымі Міркай і Райкай. Ці не сватаюць?! Добры, кажа цётка Валя, хлопец з яго, „зарадны”, штотыдзень амаль у Беларусь ездзіць на машыне, па пагранічы. Усе яго ведаюць. И мяне таксама. Куды ні глянь — усюды сваякі. Калі, разам з Аней Ярмолік, зноў у паперы паглыбліяемся, даходзім да аднаго — усе мы ад Евы і Адама. И, можа, тутака рай калісь быў?..

Міра Лукша
Фота аўтара

Фільмавы вечар

На гэты тыдзень прапаную два новыя фільмы, якія нядаўна з'яўліся на экранах нашых кінатэатраў. Атрымайшы добрыя рэцензii, прыцягваюць яны да блакітнага экрана многіх кінаманаў.

Фільм Дэніса Віленева „Свет Бібіян” („Maelstrom”) — гэта гісторыя 25-гадовай жыхаркі Манрэяля Бібіян Шампань (у гэтай ролі Мэры-Джозі Кроўз), незалежнай, багатай і прыгожай жанчыны з перспектывамі на доўгае і щаслівае жыццё... Аднак не да канца. Замкнута ў сваім свеце, без сяброў, без пачуццяў, траціць панаванне над рэчаіснасцю. Адна памылка вядзе да наступнай, і так далей, і далей. Аборт, алкаголь для прыгашэння сумлення, язда па п'янцы, нарочнае забойства, уцёкі з месца трагедыі, заціранне слядоў і проба самагубства,

а на канец спатканне з сынам сваёй ахвяры — Эвіяном (Жан-Нікалас Вярот). Ці так выглядае помста свету на тых, якія не хочуць або не могуць дарасці?

У гледача можа скласціся ўражанне, што такая сітуацыя здарыцца яму самому. Уесь час з'яўляеца думка — уважай на сваё жыццё! Чорную камедыю, бо так можна назваць фільм Дэніса Віленева, адбіраем цэльым целам. Адсутнасць аднаго наратара, „закручаная” акцыя, якую бачым з розных пунктаў погляду, паказваюць сапраўдны распад свету.

Наступны фільм прапаную ўсім тым, што стаміліся ўжо ваеннымі або фантастычна-навуковымі карцінамі. Хвіліну спакою і задумы прынясе кінакарціна „Колеры раю” — хвалючая гісторыя малавядомага ў нас іранскага рэжысёра

Майіда Майіды. У спецыяльнай школе для невідучых дзяцей у Тэгеране кончыцца школыны год. Па дзяцей прыязджаюць бацькі, сямейнікі. Радасць, слёзы прывітання... але не ўва ўсіх. У школе астаетца вясмігадовы Магамад, які спакойна (на здзіў гледачоў) чакае свайго бацьку, які паяўляецца на другі дзень. Удавец — шахцёр — замест забраць сынка, заходзіць у школьнью канцылярыю і пытается ці можа пакінуць там сына назаўсёды. Наставнікі адмаўляюцца, а невідучы Магамед разам з незадаволеным бацькам падаюцца ў зваротную дарогу да роднай горнай вёскі. Прыйдзіцца выклікае радасць баўбу, дзвюх сяцёў і равеснікаў. Хлопчык, хаця іх не бачыць, адчувае прыгажосць свету, што часам выклікае нават слёзы ў гледачоў (жаночага полу пераважна). Баўбуля, вельмі разумная жанчына, супраціўляецца сыну і пасылае

хлопца ў вясковую школу, дзе хлопец сваёй інтэлігэнцыяй перавышае большасць дзяцей. Аднак наступнага дня бацька забірае Магамеда да сляпога столяра, які живе далёка ад роднай вёскі, каб той прывычніц хлопца да прафесіі. Тады быцька зможа ажаніцца і пачне новае жыццё без дзіцяці, якое з'яўляецца для яго толькі перашкодай.

Цудоўныя пейзажы Ірана, музыка, якая надае рытм акцый фільма і акцёры, у большасці непрафесіяналы, прыцягваюць ўвагу гледачоў. Ролю галоўнага героя выканай сапраўды невідучы хлопец, які сцвердзіў потым, што „пабачыў рэчы, якіх ніколі не бачыў, і цяпер ведае як выглядае свет”. Рэжысёр добра справіўся з заданнем: стварыў вартасны фільм, адрозні ад большасці галівудскіх карцін поўных нянявісці і смерці.

Паўліна Шафран

Многія пісалі вершы

Хведар Хлябіч.

— Ну, і чаму то Данілюковых вершаў няма ў „Свяяках”? — пытаецца Хведар Хлябіч з Рыбакоў.

Лягу спаць, а мне не спіца,
Князіве Гара ў вачах траіцца.
Лягу на бок,
На гарэ стаіт дубок.
Павярнуся да гары —
Шкада Князевай Гары,
Чаму яе абмінулі
і ў „Свяяках” не ўспамянулі.
Бачу, ужэ світая,
А ў вачах мне Кай і Кая
І тая Валя Скупаўская

Што дала Каю адказ,
а Кай даў адказ на адказ.

— Данілюк з Князевай Гары напісаў вершы трыв: „З жыцця”, „На Пакрову” і „Успаміны” — цудоўны верш. Напішу пару радкоў і так цэла лета, пакуль было цёпла...

З-пад хат, што саломай крыты былі,
далёка да вёсак суседніх
дзявочыя песні плылі
і так паплылі, ужо болы не вярнулісь,
да лавак, да сёлаў радных,
а, можа, вярнулісь, дагэтуль шукают
старэнкіх тых хатаў сваіх...

— Ну, то чаму Данілюковых вершаў няма ў „Свяяках”? — дапытваецца дзядзька Хведар.

Стайць спякотнае лета, вечарэе, на доўгую лавачку пасядалі суседкі. Да дзядзькі трапіць метка — якраз насупраць яго хаты — крытая сайдынгам харошая халупа Ніны Хлябіч. Хто працуе яшчэ, бо сена добра збіраецца ў такую пагоду (пайшлі людзі памагаць суседзям), каго ўжо хіліць стома. Тую лавачку дзядзька Хведар спецыяльна падоўжыў, каб кожнаму хатіла месца. Ад Семяноўскага вадасховішча не вее прахаладай — гэтак нагрэлася вада! Далятаем гул маторнай лодкі, і заходзім з дзядзькам у хату.

Там у дзядзькі Хведара — свае „Свяякі”. Вялізны, пукаты сыштак з усімі вершамі, якія яму спадабаліся. Усіх добрых паэтаў, што ў „Ніве” друкаваліся. Не раз пазычалі настаўніцы і чытачы той славуты дзядзькаў „зборнік”. Што ў парапанні з ім тая тоненкая кніжачка, хоць там і ёсьць пару вершаў Хведара Хлябіча!

— Пісаў вершы і Лук'янюк, і многія пісалі добрыя вершы! Дзед Каствусь напісаў адзін верш, і добра, што ён ёсьць у „Свяяках”. Але не пішаце, што ён сябраваў з „белавежцамі”, бо „белавежцы” хіба не з другога цеста!

Мяне, як „белавежанку”, ablіvaе румянец, а, можа, гэтак сёння мяне сонца напякло?..

— Вершай я маю сто дзесяць, у тым сваіх трыццаць, а ў „Свяяках” восем слабейших, і то ўкарочаных. Вось верш „Рост” — у ім было яшчэ чатырох маіх аднагодкаў, і не ўспамінулі ні аднаго, і верш кароткі выйшаў. Верш „Слесар” — было дваццаць восем радкоў, а напісалі ано восем і выйшаў верш без пачатку і канца, а няма пра магілу байца. Верш пра другую сусветную вайну не надрукавалі. Было сабранне ветэранаў, былі прадстаўнікі рускай амбасады, я вершы ваенныя расказаць узяўся і не стрэмаваўся, амбасадар мне руку падаў і „спасіба” сказаў. Вершы такія былі: „Ішоў Гітлер на Москву”, і пра бой пад Сталінградам, што стаіт ён з Волгай радам... Ёсьць і ў Аркадзя (Лейшчук) ваенныя вершы, а не надрукавалі ні аднаго... Вось у яго добры верш, „Незабыўныя дні”:

Па сухім пяску гасцінца
на савецкую зямлю
люты Гітлер-крыватіўца
цягнуў армію сваю.

I, вось, гэтага верша няма ў „Свяяках”. З Аркадзевай „Ночы маёвай” ёсьць адно трэцяя частка верша, шаснаццаць радкоў напісалі, а трыццаць два не напісалі, а ў руках трымалі! — гневаецца вершам дзядзька Хведар, а з ім жартую няма, хоць ён славуты гумарыст і фэццыяніст. — От, якая пропаганда беларускай культуры! А яшчэ ў тым вершы было: стайць моўчкі стары бор — то напісалі чабор. Чабор заўша стайць ціха, а бор часам шуміць. Чабор у бары, а не бор у чабары! У бары ёсьць ягады і грыбы, а не ў чабары! Невучоных вершы перайначаюць, і назусім не ўспамінают! ... У „Свяяках” ест нас кількох і Цётка Мальвіна, але вершай няма і палавіна пісанашто, можа, іншае імя даць на зборнік? Уласцівае імя было б: „Сябры па „Ніве”, бо сваяк можа абы-як. Братья часам дзяруща, то іх братамі называюць, а сябры, каб нязгодна жылі, то сябрамі іх не называлі б.

Выглядаю, уся чырвоная, праз акно, на ту ю суседскую Хлябічаву белую хату, што слепіца ў сонцы яшчэ болей. Тут матуля Ляўона жыве, „кіраўніка запоры”. А дзядзька Хведар (год нараджэння 1911, усіх і пра ўсё тут ведае), вершык пра яго скажа:

Леон паважны ў разгаворы.
Ён ёсьць кіроўнікам запоры.
У яго чатырох вартаўнікоў
запору пільніют
і якось воду рэгулюют.

Каб у сенакос
не ішло многа вады
пад мост.
І каб нікудою вада не ўцякала,
і каб для рыбы вады было не мала.

Бюро і база на горцы,
там працуюць фахоўцы:
спавач, алектрыкі, і кіроўцы.

Там усякія пасады
найбольш займаюць Навасады.
Там Мікалай Салавей
працуе многа год.

Ён інжынер алектрык і пчалавод,
мае пчол і мае мёд
і для людзей ён мёд мае,
ано чамусь зімою не спявае,
але часам вясёленкі бывае.

Так што ў Леона
згодна з планам!
Аицэ для маткі
абіваў хату стэрап’яном,
дакладна значыў і мераў,
хоць ён водным інжынерам!

Шура яму памагаў,
стэрап’ян дакладна прыкладаў,
бо зіма ні лета,
каб матка была ў хаце
ано блузка адзета.

І мне цёпла сёння робіцца на той летні гарачы ўспамін...

Міра Лукша
Фота з архіва

„Пісаў, бо хацеў, меў ахвоту”

Цімафей Садоўскі нарадзіўся ў 1882 г. Большасць свайго нядоўгага жыцця пражыў у вёсцы Тыневічы-Вялікія Нарваўскай гміны. Не было б у гэтым нічога дзіўнага — чалавек з вёскі, якіх многа. Аднак Цімафей зрабіў вельмі важную рэч для духоўнай спадчыны беларускага народа. Ён падтрымліваў традыцыю духоўных песен. Калі быў маладым хлопцам, пачаў збіраць іх і запісваць. Не хацеў, каб духоўныя песні сталі забытымі. Твор яго жыцця, зборнік з духоўна-народнымі песнямі „Багагласнік”, налічвае 1704 рукапісныя старонкі.

Адзіная, астаўшася пры жыцці дачка Цімафея, Тацяня Садоўская гаварыла, што зборнік яе бацькі пісаў многа гадоў. Цімафей умеў пісаць на польскай мове, але добра ведаў царкоўнаславянскую і беларускую мовы. Цімафей пісаў многа гадоў. Цімафей умеў пісаць на польскай мове, але добра ведаў царкоўнаславянскую і беларускую мовы. Цімафей пісаў многа гадоў.

зу надпіс: „Князя Паскевіча”. У які спосаб князь Паскевіч быў звязаны з Цімафеевым „Багагласнікам”, Тацяня не магла мне адказаць.

Сям'я Цімафея Садоўскага была вялікая: чатыры дачкі і чатыры сыны, з якіх жыве толькі Тацяня (ёй 78 гадоў). Старэйшая на трыв гады за Тацяну Надзяя памерла два гады таму. Нейкі час „Багагласнік” быў у яе, але пасля яе смерці вярнуўся ў Тыневічы-Вялікія. „Багагласнік” ледзь не працяг. Ён быў у царкве на хоры. Аднойчы Тацяня разам з іншымі дзяўчатамі хацела навучыцца песні „Жыў юны отшэльнік”. Яна забрала „Багагласнік” з царквы і так ён ацалеў, таму што царква згарэла. Песню, якую мела вывучыць, Тацяня памятае і сёння:

Жыў юны отшэльнік
он у келіі молясь
святынную книгу
чытаў углублясь.
В той книзе прочэў он
што тысяча лет
ровняца з адным днём.
Не верыт, у святынную книгу
глядзіт, но ў келію вдруг
птушка лециц.
Ана ад его, а отшэльнік ад ей
і так он выходзіт
з келіі своеї".

Дзякуючы гэтай песні „Багагласнік” ператрываў да сённяшніх дзён.

Цімафей так і другіх людзей спаткала смерць з рук немцаў. У час II сусветнай вайны прызнаны немцамі за камуніста (хаця спяваў праваслаўныя песні) атрымаў павестку з'явіцца ў Нарве. Там усіх сабраных вывезлі ў лес каля вёскі Ваські. Расстралялі іх 31 ліпеня 1941 г. Цімафей было 59 гадоў. Сёння на месцы расстрэлу стаіць помнік, а ў памяці людзей гэтае месца смерці называецца „Падваськамі”. Семнаццацігадовая Тацяня сама адшукала цела забітага бацькі. Пахавалі яго ў дзень св. Ільі на Тыневіцкіх могілках.

Зборнік народна-духоўных песен (такія запісваў Цімафей) атрымалі званне „багагласнік”. Часцей за ўсё „багагласнік” выкарыстоўваўся пераважна ў час паломніцтва на Святую Гару Грабарку ці ў Свята-Ануфрыеўскі мужчынскі манастыр. Звычайна па дарозе перапісваліся песні. Галоўная мова „Багагласніка” — руская, якая з'яўляецца тут „мовай праваслаўя”, але існуюць тэксты на мясцовых гаворках. У „Багагласніку”, сабраным Цімафеем, многія песні напісаны на беларускай гаворцы, але царкоўнаславянскім літарамі, дзе ўжываюцца таксама скарачэнія слоў (цітлы).

Песні, сабраныя Цімафеем, спалучаючыся ў тэматычныя раздзелы, складаюць важны помнік культуры беларусаў. У першай частцы „Багагласнік”

падзелены на раздзелы: песні на Стречанне Гасподне, песні на нядзелю, аб мытары і фарысе, аб блудным сыне, вавілонскім палоне, мясапуснай і сырапуснай нядзелях, плач Адама і Евы, песні Вялікага тыдня, песні на Хрыстова Уваскрэсенне і Раждество Хрыстова. Другая частка гэта пераважна песні да Божай Маці: Раждства Багародзіцы, Увядзення ў храм, песні на Пакрову, песні да цудоўных ікон Пачаеўскай, Казанскай, Пухлаўскай, Падубецкай, Чанстахоўскай Божай Маці і іншым іканам, св. Аляксандру Божаму, прароку Ільі, апосталу Іаану Багаслову, св. Велікамучаніцы Параксеве, Іаану Златавустаму, апосталам Пятру і Паўлу, свяшчэннамучаніку Іасафату, архістрацігу Міхайлу, а таксама песні пакаяння, песні аб вечнасці, уваскрэсенні душы, аб смерці. Паводле Тацяны, мала людзей змога заспіваць прынамсі малую частку песен.

Раней жыццё нашых продкаў было цесна звязана з царквою, народнай абраднасцю. „Пісаў, бо хацеў, меў ахвоту”, — сказала пра свайго бацькую Тацяня. Дзякуючы прывязанасці Цімафея да роднага, да народнай традыцыі, старыя песні не загінулі. І хаця яго самога даўно няма ўжо сярод жывых, засталіся па ім неўміручыя, духоўныя песні. Песні, якія дапамагаюць у цяжкіх хвілінах жыцця, прыбліжаюць царкоўныя святы і складаюць важную частку беларускай абрааднасці.

Анна Садоўская

Прыемныя сустрэчы

Паездка ў Гайнаўку — для мяне на-
года для сустрэч з сябрамі, тэма для до-
пісай. У панядзелак, 8 мая, пасля афар-
млення сваіх спраў, падаўся я на рына-
чак. Хоць не быў гэта гандлёвы дзень,
але за гандлярамі дарогі не праісці. За-
раз, пры уваходзе, выстрайліся ў дзве
шарэнгі. З правага боку прадаваліся са-
джанцы гародніны, а з другога яблыкі.
Чаго тут не было. Памідоры, агуркі, ка-
пуста, перац, парэй ды сельдэрэй цані-
ліся ад 50 грошаў па залатоўку.

На гайнаўскім рынку ўсё можна купіць, абы гроши. Але гэтых, відаць, не хапае людзям, бо пакупнікоў незамно-
га. Гандляры скрупульёзна назіраюць за
кліентамі. Не паспееш спыніцца побач
вітрыны, ажно чуеш над вухам: „Чым
магу служыць? Што падаць?..” Вось, да-
ражэнкія, які зараз рынак. Гэта не ча-
сы камуны, калі начамі за дробяззю
ў чарзе стаялі. На цэнтральнай плошчы
не прыкметні „рускіх” з таварам. Польскія гандляры выцеснілі іх за ага-
роджу. Ды і няма што ў іх купляць. Кас-
метыка, запалкі, адэкалоны, электрычныя
рэчы і крыху харчовых прадуктаў,
гэта ўсё, што могуць прапанаваць. Не
гавару аб гарэлцы, цыгарэтах ці спір-
це. Гэты тавар спадцішка прадаецца.
Але і тут канкурэнцыя вялікая. Мясцовыя
перакупчыкі афіцыйна прадаюць
рускія папяросы.

З рынку еду ў „Бядронку”, а затым
у прыватную пякарню па Белавежскай
вуліцы, дзе булачкі па 13 грошаў за
штуку прадаюць. Аформіўшы справы,
паехаў я на станцыю. Цягнік у Чаром-
ху стаяў у перонах. Да ад’езду застава-
лася больш за дзве гадзіны. Ужо меў за
крыжаванкі ўзяцца, як падышоў да мя-
не Мікалай Бандарук. Разам на чыгун-
цы працавалі.

— Што ў Дубічах чуваць? — пытаю
ся бу.

— Я там не жыву...

— А дзе?

— За граніцай. У Чэхах...

— Калі выехаў? Працуеш там?

Бандарук рассміяўся.

— Я ў Чэхах, што каля Вітава...

— А я лічыў, што ты з Дубіч выходзіш...

Успомнілі мінулае, як у Семяноўцы
працавалі. Пасля Бандарук перасялі-
ся ў Гайнаўку, а я ў Чаромху.

— Нядаўна ў Дубіцкую гміну заяз-

джаў — мянюю тэму. — Не пазнаў вё-
ску. Разбудавалася. Прыгажэйшай ста-
ла. Старой школы (даўней з кінапера-
соўкай заязджаў) не пазнаў. Войт гава-
рыў, што восенню рэгіянальны музей
адкрые. Ды, як там войт, здаецца, зака-
раніўся. Пятую кадэнцыю правіць...

— Тоё, што Дубічы разбудаваліся, —
паясняе суразмоўца, — гэта заслуга Мі-
калая Чыквіна, даўнейшага начальніка
гміны. Ён патрапіў гміну ўтрымаць, фі-
ліял ГСУ і скupку жывёлы. Ён хадайні-
чаў, каб вадасховішча ў Дубічах пабу-
давалі. Чалавеку свінствам адплацілі.
Як мясцовыя „салідарнікі” крыйдзілі,
дык ніхто не заступіўся. А цяпер ка-
жуць, што „Салідарнасць” іх ашукала.

Побач цягніка перонам праходзіў Здзі-
слаў Младзяноўскі, з якім апошнія гады су-
працоўнічай на пасадзе кладаўшчыка.

— Дзе зараз працуеш? — цікаўлюся.
— Па-даўнейшаму, кладаўшчыком.
— У Аддзяленні інфраструктуры?

— Не, у „Cargo”, — паясняе калега. —
Аддзяленне інфраструктура, гэта най-
большы чыгуначны банкрут. Калі пра-
цаўнік даўгапіса не мог атрымаць, дык
дырэктар аўтамабілем браў тавары са
складоў. Зараз за ўсё трэба расплачваць-
ца. А грошай няма. Работнікаў увалня-
лі і зараз няма каму шпалаў памяняць на
пушці, хоць гэтыя залежаюцца. Фірма
для гэтай работы знайшлася б, але задо-
рага будзе каштаваць. За вымену адной
шпалы патрабуюць 60-70 зл. Дарожны
работнік у рабочы дзень абменьваў па
8-9 штук. Значыцца, за 24 працадні за-
рабіў бы 1 440-1 680 зл., калі палучка яго
складала крыху больш за тысячу.

Калі я спрачаўся два-тры гады таму са
сваймі апанентамі наконт мінулага і суч-
аснай дэмакратыі, дык мне прапанава-
лі медаль „За заслугі для камуны” пры-
своіць. А мой сябра па пяры з Дубіч да
слова не даваў прыйсці. Значыцца, і яго
ашукала. Шкада, што позна агледзеўся.

Непрыкметна прайшоў час. Здзіслаў
Младзяноўскі развітаўся з намі пай-
шоў у сваю кантору, а мы з Бандаруком
адправіліся дамоў. Неўзабаве і ён вый-
шаў у Вітаве. Спаглядаю праз акно вагона
на пагарэліча лесу каля Чахоў-
Арлянскіх, той вёскі адкуль мой спада-
рожнік Мікалай Бандарук выходзіць.
Сумна яксьці на сэрцы зрабілася.

Уладзімір СІДАРУК

За гістарычную праўду

У 12 н-ры „Нівы” былі памешчаны
артыкулы сп. У. Сідарука „Памылка ці
недарэчнасць” і сп. Д. Шатыловіча
„Пазбягаць недарэчнасцей”, у якіх мае
апаненты частковая пацвярджаюць і да-
паўняюць, а частковая ставяць пад сум-
ненне мае канстатациі, змешчаныя ў ма-
ім артыкуле „Унікаць недарэчнасцей”
(„Ніва” н-р 8). Гэта падштурхнула мяне
зрабіць некаторыя ўдакладненні.

У. Сідарук павінен праверыць, ці яго
рэспандэнты гавораць праўду. Бо калі б
ён праверыў, ці праўдай ёсць, што новыя
савецкія ўлады ў 1939-40 гадах вы-
сылалі людзей будаваць Беламорканал,
то даведаўся б, што будова гэтага ка-
нала была поўнасцю закончана ўжо
у 1933 годзе.

А цяпер вытлумачэнне сп. Д. Шаты-
ловічу, якому лётчыкі „Лося” салгалі,
што яны бамблі Усходнюю Прусію.
Справа ў тым, што ў верасні 1939 г. быў
толькі адзін выпадак, што аднаматорны
польскі бамбардзіроўшчык скінуў
на чыгуначную станцыю ў Найдэнбургу
(Nidzica) сем 50-кілаграмовых бомб,
з якіх шэсць упалі на пушці, а адна — на
паблізі дом.

Сп. Д. Шатыловіч папракае мяне, ча-
му я не напісаў аб tym, як у 1939 г. бам-
блі становішчы Чаромху, а ў 1944 г. спа-
лілі вёску. Паясняю, што гэта не было
мэтай майго допісу. Цяпер удакладняю,
што бамбардзіроўка Чаромхі пачалася
на другі дзень вайны. У суботу, каля га-
дзіны 16.00, з боку Усходняй Прусіі па-
явілася злучэнне серабрыста-белых
бамбардзіроўшчыкаў тыпу „Хайнкель
111”, якое ляцела на вышыні 6-ці кіла-
метраў і якое скінула некалькі бомб на
чыгуначны вузел у Чаромхе. Бомба заб-
іла аднаго хлопца. Самалёты паляце-
лі далей бамбіць такі ж вузел у Брэсце.
У панядзелак, 4 верасня, стаяла бязвоб-
лачнае надвор’е і ранкам чорны „Хей-
нкель 111” кружыў, наглядаючы рух
цягнікоў у кірунку Варшавы. А рух гэ-
ты быў вельмі ажыўлены, бо кожныя 15-
20 мінут ішоў туды эшалон з войскам
і такі ж эшалон вяртаўся пусты, а пас-
ля — з эвакуіраваным дабром. Чорны
„Хайнкель” адляцেў і праз некалькі га-
дзін пачалася: што пралятае нямецкі са-
малёт, то паверне і скіне некалькі бомб
на Чаромху. Усё гэта быў бамбардзі-
роўшчыкі „Хайнкель 111”, рэдка „Дар-

н’е 17”. Пабачыўшы, што проціпавет-
ранай абароны амаль няма, нямецкія са-
малёты з кожным днём сталі лятаць ўсё
ніжэй. У сераду, 6 верасня, пад вечар,
6 зялёных „Хайнкеляў 111” бамблі ча-
ромхайскі вузел, у чацвер 6 серабры-
стых такіх жа „Хайнкеляў” надляцела
з кірунку Нурца і скінула свой бомба-
вы груз на Чаромху, а надляцеўшыя
з таго ж кірунку 3 знішчальнікі тыпу
„Месэршміт 110” (двухматорныя) аbst-
раляялі пушці. Пабачыўшы, што нягле-
дзячы на пастаянныя бамбёжкі чаrom-
хайскі чыгуначны вузел ўсё-такі дзейні-
чае, нямецкае камандаванне рашыла
канчатковая спыніць яго дзейнасць.
У пятніцу, 8 верасня, калі гадзіны 15.30
з боку Усходняй Прусіі паявілася злучэн-
не ўжо знаёмых нам бела-серабрыстых
„Хайнкеляў 111”, якія абрушылі бомба-
вы груз на вузел Чаромху. Усё затумані-
лася чорным дымам. Я налічыў 24 сама-
лёты, якія сыпалі і малыя запальныя
бомбачкі. Была разбурана рэстаранская
палаўня вельмі прыгожага будынка вак-
зала, а ў другую яго палаўні таксама
папала бомба, але не разарвалася. Яе
пасля абяшкодзілі савецкія сапёры. Пас-
ля налёту 8 верасня чаromхайскі чыгу-
начны вузел перастаў дзейнічаць. А зма-
тарызаваныя дывізіі нямецкіх войск
прыбліжаліся. 10 верасня дасягнулі яны
Браньска, 11 верасня — Бельска, 12 ве-
расня прайшлі Кляшчэлі, Чаромху і Вы-
сока-Літоўск. У Кляшчэлях і Чаромсе
засталіся толькі маленькія гарнізонікі
для аховы трасы. Ноччу салдаты чаrom-
хайскага гарнізоніка пускалі асвятляль-
ныя ракеты, ці часам не падкрадваеща-
які-небудзь атрад польскіх войск. У ня-
дзялю, 17 верасня, нямецкія салдаты ча-
ромхайскага гарнізоніка ў перастрэлцы
з групай польскіх жаўнерараў нехца-
ралі ў нагу Марыю Кунаховіч, якая наб-
рала бавоўны з разбітых вагонаў, але
аказалі ёй медыцынскую дапамогу і ад-
везлі яе санітарнай машынай дадому,
у вёску Мікулічы. Немцы на тэрыто-
рыі, якія мела адысці да Савецкага Са-
юза, вялі сябе ў 1939 г. карэктна. 13 ве-
расня нямецкія матарызаваныя ка-
лонны дайшлі да Камянца і Кобрина, 14
верасня занялі Брэст, а 17-га — здабы-
лі крэпасць.

(заканчэнне будзе)

Мікалай КАПЧУК

Успаміны з бальніцы

Давялося Колю ў мінульым годзе два
разы ляжаць у беластоцкай бальніцы.
Першы раз трапіў туды вясною, у маі,
у так прыгожы час, калі зацвітаюць квет-
кі, зелянеюць дрэвы, а да таго яшчэ 22 мая
Колевы імяніны. Якраз у гэты дзень ле-
карьи зрабілі яму выпальванне паліпаў.

Хаця Колю цяжка даецца гаворка на
польскай мове, аднак ён у шпітальнай па-
лаце № 15, у якой ляжаў, пазнаёміўся быў
са спадаром Ляўонціем з Бельска-Пад-
ляшскага ды Янкам з падбеластоцкай вё-
скі Каракулі, з якімі мог пагутарыць на
роднай гаворцы.

Другі раз трапіў Колю ў беластоцкую

бальніцу пад восень, у верасні, таксама
у вяяводскую што па вуліцы Складоў-
скай. Ляжаў ён на аддзяленні „Б”, у пала-
це № 8 і там пазнаёміўся з Толікам Авер-
чуком з Бельска ды спадаром Кузьмою
з Міхалоўскай гміны. І зноў было можна
пагаварыць на роднай, беларускай гавор-
цы. Спадар Толік — вельмі цікавы чалавек.
Ён інвалід I групы па зроку, але ду-
хова ён не ўпаў, дае сабе рады ў жыцці
ды дапамагае іншым, пакрыўданым лё-
сам. Ён — настаўнік алфавіта Брайля, ву-
чыць чытаць невідучых асоб ды з’яўляец-
ца іх апекуном у Бельскім павеце. У яго
незвычайна хобі — гадуе цікавых пту-

шак і звяроў. Паабяцаў Коля Толіку, што
як выйдзе з бальніцы, дык папросіць жур-
наліста Беластоцкага тэлебачання зра-
біць рэпартаж аб ягоным жыцці.

Лекары зрабілі Колю аперацию 27 ве-
расня мінулага года, якраз у свята Уз-
віжання Крыжа Гасподняга. На другі
дзень пасля аперации яго перавялі на ад-
дзяленне „А”, у шпітальную палату
н-р 28. Уцешыўся Коля, што туды трапіў,
бо гэта чыстае аддзяленне, значыць, ня-
ма рака. Штодзённа наведваў ён хворага
Толіка ды іншых хворых з пакоя № 8. На
аддзяленні „А” пазнаёміўся Коля з Тадзі-
кам ды Сцяпанам. Тадзік меў праваслаў-
ную жонку, якой бацька, спадар Іванюк,
родам з вёскі Сацы што ў Нарваўскай гмі-
не. Сцяпан — з Лубіна-Касцельнага, так-

сама праваслаўны. І зноў можна было па-
размаўляць на роднай гаворцы.

Выходзячы з бальніцы Коля развітаў-
ся з хворымі і персаналам. Сустрэўшы рэ-
дактара Міколу Ваўранюка з Беластоцка-
га тэлебачання расказаў яму аб незвычай-
ным чалавеку з Бельска-Падляшскага.

Вельмі ўцешыўся Коля, калі ў нядзелю
11 лістапада 2001 г. у тэлевізійнай перада-
чы „Самі пра сябе” ўбачыў Толіка Авер-
чuka з Бельска-Падляшскага, які распавёў
аб сваім жыцці, працы, змаганні з хваро-
бай, грамадскай дзейнасці ў карысць неві-
дучых, ды паказаў сва

Як злавіць хлопца на вуду

Падабаецца мне фрагмент верша Корнэля Уйскага „Тэркотка”:

*Вось усім праз злосць
замуэже пайду хутка,
злаюлю сабе хлотца
сектай або будкай.*

Вельмі цікавіла мянэ, як жа так можна — хлопца — на вуду?! Думала я, што гэта такая паэтычная метафара, аднак дзён таму мо пяць адкрыла я, што можна так зрабіць сапраўды!

Было гэта так. Цалкам выпадкова апнулася я над вадой і мела цэлы вечар толькі для сябе. Іду сабе берагам, а там нейкі чалавек рыбу ловіць. Перайшла б я, не звяртаючы на яго ўвагі, але пра што тады напісала б я ў сёnnяшнім даведніку?

На шчасце, пачалі мы гутарку. Даведалася я многа пра рыбалку, напрыклад, якая рыба водзіца ў вадасховішчы Бахматы, дзе лавіць найбольшых карасёў або чаму рыбы клююць перад дажджом. Аднак, хача вудзільшчык быў вельмі гаваркі, мы не толькі размаўлялі. Я таксама здабыла некалькі практичных ведаў, напрыклад, што нельга знайсці чарвяка ў цемры. Апрача таго ўмо ўжо цалкам добра закінцуць вудачку (хача тады лепш да мянэ не набліжацца...).

Як бачыце, маю ўжо малую практику ў лоўлі хлопцаў на вуду (у пераносным значэнні і на практицы). Ведаце, гэта та-
кое цяжкае, як здаецца. Калі такі індывід сядзіць адзінока пару гадзін над вадою, глядзячы безупынна на паплавок, які ёсё ж не хоча зварухнуцца, пра што ён та-

ды можа думаць? Магу з кім-небудзь пай-
сці ў заклад, што думае ён менавіта пра
дзяўчыну! А калі раптам побач яго з'яві-
ца дзяўчына — ці дзіўнае, што нашаму
рыбалову здасца яна нябесным дарам?
А яшчэ калі ахвотна і з зацікаўленнем
(больш або менш шчырым) слухаць яго,
цікавіцца рыбалоўствам і ўвогуле быць
мілай, хлопец можа зусім закахацца!

Але які такая лоўля мае ўпльу на дзяў-
чыну? Паводле мянэ, лавіць рыбу можна...
Можна, аднак, напэўна не даўжэй чым па-
ру гадзін у месяц — гэтага якраз дастатко-
ва. А што, калі „зловім” хлопца-рыбалоў-
ца? Ён жа напэўна будзе хацець браць нас
з сабой над ваду, магчыма нават штоты-
дзень! Я гэтага не вытрымала б...

Але ж я і не скончыла сваю гісторыю!
Чакалі мы пакуль рыба клюне амаль тро-
гадзіны. Мой вудзільшчык абяцай мне на-
ват, што першая будзе мая... На жаль, не
было ніякай „першай”. Змерзла я і толь-
кі ўсяго. Ці варта было? Кажыце, што хо-
чаче, а мне ёсё ж здаецца, што так. Ведаю
прынамсі, што рыбалка мне не падыха-
дзіць. Мо паспрабую лавіць (і рыбу,
і хлопца), калі буду старэйшая і, перад
усім, больш цярплювая... А пакуль што хі-
ба зраблю „экскурсію” ў іншыя, наведав-
ныя амаль выключна хлопцамі месцы
(мужчынскі туалет!?) — не будзе мне там
канкурэнцы з боку іншых дзяўчын... Чаму
ж я дагэтуль пра гэтае не падумала?
Хіба розум прыходзіць з гадамі...

ЯўДОСЯ
jeudosia@wp.pl

Працу караедаў у мёртвым дрэве можна наглядаць цераз лупу.

Жыццё пасля смерці

Багацце экспазіція Прывядна-лясно-
га музея ў Белавежы. Поўная яна будзе
толькі пасля заканчэння аднаўлення му-
зея. Шырокое прадстаўніцтва птушак —
ад мініяцюрных калібра да вялізных сі-
паў можна ўжо пабачыць у адной з вялі-
кіх зал на першым паверсе. На зусім ін-
шым фоне, дакладна адлюстроўваючым
натуральнае асяроддзе пушчы, презенту-
еца на другім паверсе фауна. Тут паказы-
ваюцца самыя значныя віды пушчанскай
звярыны. Займае яна палову залы, пад-
лога ў якой напамінае лясны подсціл.

Новым элементам экспазіцыі з'яўля-
юцца фрагменты спаражнелых дрэў,
у якіх можна наглядаць жывучых у іх на-
сякомых. Магчыма гэта дзяўкучу адпа-
ведна ўстаноўленым павелічальным
шклам. Экспазіцыі спадарожнічаюць ка-
роткія вопысы.

Мёртвае дрэва жыве таксама пасля
сваёй смерці. Вялікае трухлявае дрэва
змяшчае ў сабе ўдвая больш жывых клет-
ак, чым можна было б налічыць іх пры-
яго жыцці. Разам са смерцю дрэва пачы-
наеца вяртанне ў глебу яго макра- і мік-
раэлементаў, якія змяшчаліся ў ствале
і галі. Гнілое дрэва ўгнойвае зямлю, убі-
рае ваду, на мёртвай калодзе вырастаюць
маладыя дрэвы. Праслойка парахна таў-
шчынёю ў некалькі сантиметраў дазваляе
укараніцца шматлікім раслінам.

У Белавежскай пушчы да гэтай пары
выяўлена больш за 11 тысяч відаў беспаз-
ваночных, з ліку якіх 9 тысяч — гэта на-
сякомыя. Некаторыя віды насякомых
сустракаюцца надта рэдка, пагражае ім
зніштажэнне. Яны найчасцей жывуць
у мёртвых дрэвах.

Міхал Мінцэвіч

Фота аўтара

Былі песні, танцы і спорт

Сёлетні першы беларускі фэст адбыў-
ся ў суботу, 25 мая ў амфітэатры ў Нараў-
цы. Быў ён удалы. Паслухаваць беларускіх
песен прыехала і прыйшло многа людзей,
а найбольш з Нараўкі ды з нава-
коўных вёсак і прысёлкаў.

Перад удзельнікамі фэсту выступілі лаў-
рэаты конкурсу „Беларуская песня 2002 для
вучняў пачатковых школ і гімназій: салісты
і вакальна-танцавальная калектывы „Душ-
кі з пушкі” з Нараўкі, „Журавінка” з Бель-
ска-Падляшскага і „Каліна” з Залук.

Фурор выклікалі выступленні дзіцячых
і маладзёжных ансамблей песні і танца
„Жалейка” з Мінска ды „Капрыз” з Ка-
мінца (Беларусь). Новыя песні падарылі
слушачам фальклорныя калектывы „Цаг-
лінкі” са Старога Ляўкова, „Нараўчанкі”
з Нараўкі і „Васілёнкі” з Бельска-Пад-
ляшскага, а таксама эстрадны „Спяваю-

чыя ноткі” з Гарадка. Апошнімі з багатай
праграмай выступілі гарадоцкія „Прымакі”. Яны на працягу пару гадзін развару-
шылі публіку, даставілі многа радасці.
Молады і танцавала, і аплодзіравала.
Стаяў ціхі вечар і беларускія песні чуваць
было ў суседніх вёсках: Стачку, Свінаро-
ях, Заблотчыне, Гарадзіску, Янове. Кан-
цэрт вяла Ядвіга Карпюк з Нараўкі. Ар-
ганізатарамі фэсту былі Галоўнае праў-
ленне БГКТ у Беластоку і Гмінны асяро-
дак культуры ў Нараўцы.

Варта дадаць, што падчас канцэрта бы-
лі аўяўлены вынікі спаборніцтва па раз-
ных галінах спорту, якія ў той дзень пра-
ходзілі на школьніх спартплошоўках ды
у Нараўчанскам асяродку спорту і адпачы-
ніку. Шмат кубкаў заваявалі спартыў-
ныя каманды з паасобных прадпрыем-
стваў і ўстаноў Нараўчанскай гміны. (яц)

Міхалоўская гміна Дарогі і вуліцы

Сёлета ў Міхалоўскай гміне ўлады на-
мераны адрамантаваць некаторыя вулі-
цы ў пасёлку Міхалова: Млыновую, Ге-
ранімўскую, Палявую і Лясную ды вя-
сковыя вуліцы ў Шымках і Падазеранах.

Будзе пакладзены асфальт на дарозе з Mi-
халова ў Геранімова, каб сюдою ездзіў аў-
тобус ПКС.

Адноўлены будуць адрэзкі дарог з Шым-
каў у Залешаны ды з Шымкаў у Цісоўку.
Шкада, аднак, што ўлады забываюць пра
рамонт ухабістай вуліцы ў Сушчы. Гэта ж
вёска знаходзіцца на мітуслівым шляху
з Беластоку ў Гайнайку. (яц)

За што плацім?

Аб тым, што на беларускім баку абы-
ходзяцца з грамадзянамі Польшчы як
з людзьмі іншай катэгорыі, можна даве-
дацца на пагранічным пераходзе Пяшчата-
ка — Палаўцы, калі трэба заплатіць па
10 долараў на экалогію. Са сваіх пераяз-
джаючых на аўтамабілі турыстаў бяруць
стаўку намнога меншую. Разумеецца, што
польскія шафёры прабавалі баставаць су-
праць гэта, але безвынікова. „Закон
ёсць закон, — адказаў баставочым паг-
ранічным чыноўнікам. — На ўсіх пераходах
гэта збор абавязвае”, — аргументаваў.

Нядайна даведаўся я, што ў Высока-Лі-
тоўску патрабуюць ад пасажыраў кампен-

цироўкі білетаў. Вось як гэта выглядае.
У дзвярах стаіць чыгуначнік і правярае бі-
леты. У каго ёсць такі, дык застаўляе пай-
сці ў касу і зрабіць кампасціроўку. У са-
праўднасці справа тыхыца заплаты адна-
го долара касірши, якая, разумеецца, выдае
квітанцыю. Справа настолькі будара-
жыць, паколькі ў чаромхаўскім цягніку на-
яма плацкартных месц у вагонах, а білет
быў аплачаны па міжнародных стаўках па-
водле курсу ёура. Хто такі закон прыду-
маў, цяжка сказаць. На маю думку, гэта не-
справядліва. На польскім баку не патрабу-
юць ад суседзя з-за мяжы дадатковых
аплат у білетных касах, як і не здзіраюць
на дзесяць долараў на экалогію, выязджай-
чым дамоў турыстам на аўтамабілі.

Уладзімір СІДАРУК

на terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na III kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.
3. Cena kwartałowej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą: Europa — 127,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartałnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartałnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Niva ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднівіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Бялосток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 10x 85) 743 50 22.

Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mi-
nisterrstwa Kultury.
Галоўны рэдактар: Віталі Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Макс-
мюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-
Свярбурская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксан-
дар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя-
рбурская, Міраслава Лукша, Аляксей
Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

